Lars Anders och Jan Anders och deras barn. En landtlig comoedia i tre akter. Om en gärdsgård, som aldrig blef färdig, om den stora ofreden mellan Jan Anders och Lars Anders samt den olyckliga kärleken mellan dessas barn, vidare om det stora och namnkunniga slagsmålet i Lars Anders' stuga samt nidvisan om de trätgiriga gubbarne, om huru Jonas fick sin änka samt om den svarta tjuren och de röda korna, med andra nöjsamma äfventyr

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1894.

"Om en gärdsgård, som aldrig blir färdig, ..". så sammanfattar Geijerstam själv handlingen i *"Lars Anders och Jan Anders och deras barn"*. Och gärdsgården löper verkligen rakt igenom denna "lantliga comoedia".

För det unga kärleksparet representerar den hindret för deras gemensamma lycka. Deras fäder, torparna Lars Anders och Jan Anders, träter om allt. Förutom om den ofärdiga gärdsgården bråkar de om korna som löper fritt över ägorna, om tjuvmjölkning och om kalvar som har färg efter grannens tjur.

När de två torparna äntligen börjar bygga den gärdsgård som ska bli en ordentlig gräns mellan deras ägor misslyckas de. I stället för en gärdsgård blir det två som löper sida vid sida genom skogen.

Då, när Lars Anders och Jan Anders och deras ständiga bråk blivit en visa på bygden, vänds ändå allt till det bästa. Torparna inser att barnens framtidsplaner är viktigast. Och när ägorna ska slås ihop behövs inte gärdsgården längre.

Marika V Lagercrantz

LARS ANDERS OCH JAN ANDERS OCH DERAS BARN.

EN LANDTLIG COMOEDIA i TRE AKTER

OM EN GÄRDSGÅRD, SOM ALDRIG BLEF FÄRDIG, OM DEN STORA OFREDEN MELLAN Jan Anders OCH Lars Anders SAMT DEN OLYCKLIGA KÄRLEKEN MELLAN DESSAS BARN, VIDARE OM DET STORA OCH NAMNKUNNIGA SLAGSMÅLET I Lars Anders' STUGA SAMT NIDVISAN OM DE TRÄTGIRIGA GUBBARNE, OM HURU Jonas FICK SIN ÄNKA SAMT OM DEN SVARTA TJUREN OCH DE RÖDA KORNA, MED ANDRA NÖJSAMMA ÄFVENTYR.

Ur »Lars Anders och Jan Anders».

Lena(utförd å Södra teatern i Stockholm af fröken Signe Widell).

PERSONERNA.

LARS ANDERS, torpare. BRITA STINA, hans hustru LENA, deras dotter JAN ANDERS, torpare. KAROLINA, hans hustru. KARL JOHAN, deras son JONAS, dräng hos Lars Anders ANNA MÅNSSON,

ung änka.

FOLK af båda könen.

————

Första akten.

Scenen föreställer en öppen glänta midt i en skog. Till vänster ser man en del af en brinnande kolmila med en mörk fläck af kolstybb omkring. Till höger midt emot en praktikabel kolarkoja. KARL JOHAN och JONAS sitta på stenar utanför kojan. I fonden synas skogiga höjder och backsluttningar. Solnedgång.

Första scenen.

KARL JOHAN och JONAS.

Jonas.

Du är lycklig du, Karl Johan.

Karl Johan.

För att jag har änkan på mina fem fingrar. Pah! Flickor finns det godt om i den här världen.

Jonas.

Hon har gård och grund och inga barn. Kan du önska dig bättre?

Karl Johan.

Jag är trött på henne. Ta’na du, om du vill.

Jonas.

Hon vill inte ha mig. Jag, som bara är dräng.

Karl Johan.

Hon ska väl i alla fall gifta sig. (*Paus.*) För resten har jag nu, det som bättre är.

Jonas.

Har du det? Hvem är det då?

Karl Johan.

Det säger jag inte.

Jonas.

Ja så. Hm. Hur länge har du varit bekant med den andra? Änkan, menar jag.

Karl Johan.

Det var se’n vårmarkna’n.

Jonas.

Har du två då?

Karl Johan.

Ja, man har, och man har inte. Vet jag det? Jag var full förstås på kvällen, och så träffades vi. Och då blef vi liksom kärestefolk. Jag mins’et inte för resten.

Jonas.

Har du lofvat gifta dig med’na?

Karl Johan.

N-j-a, hon påstår det. Men jag mins’et ju inte, säger jag.

Jonas.

Det är ett rejelt fruntimmer, Anna Månsson.

Karl Johan.

Ja, ta’na du, säger jag.

Jonas.

Har du hört visan: »Så äter bonden drängen opp, i denna världens lopp». Ja, jag säger inte det, för att du är torparson. Du får ju själf gå som dräng, vet jag. Men jag har min buse, jag, och han heter Lars Anders.

Karl Johan.

Karl Johan.

Nja, det är så.

Jonas.

Far din tycker inte om honom heller, så grannar de är.

Karl Johan.

Nej, han har sina skäl.

Jonas.

Han har så, ja. Och jag har mina. Men ser du, nu har jag tänkt, att det här kanske vore ett sätt för mig att komma mig upp.

Karl Johan
(*skrattar*).
Jonas.

Hvad skrattar du åt?

Karl Johan.

Ska du ta' ve' min gamla käresta?

Jonas.

Ja, hvad gör det?

Karl Johan.

Hvar har sin smak, heter det.

Jonas.

Ja ha, ja. Och jag har min. Men det är just det, som är bra, att du har haft henne först.

Karl Johan.

Är det bra nu också?

Jonas.

Ja, för annars hade jag aldrig kunnat få henne.

Karl Johan
(*hvisslar, byter om ton*).

Kan du skaffa ett halfstop brännvin, efter det är lördagskväll?

Jonas.

Nog kan jag alltid. Men då ska du också –

Karl Johan.

Hvad ska jag?

Jonas.

Jag har litet svårt att komma fram med det. Men fram ska det. Du ska tala vid änkan.

Karl Johan.

Du är splitter galen.

Jonas.

Du ska tala vid änkan, säger jag. Säg henne, att jag är en karl, som kan köra ett par oxar.

Karl Johan.

Ja, det kan jag väl alltid säga.

Jonas.

Hugga timmer kan jag och gå i jorden. Och vara ett kvinnfolk till lags, det kan jag nog också. (*Karl Johan ser på honom.*) Ja, titta du, så mycket du orkar. Men så mycket du vet det – det ska fan gå här och vara dräng längre. (*I detsamma höres Lenas röst utanför, som sjunger*):

»Mina getter gå i skogen gnaga barken af trän. Kommer ulfven öfver bergen, så slår jag'en ihjäl.»

Karl Johan.

Skynda dig nu, Jonas. Här har du pengar.

Jonas.

Är det hon, som kommer?

Karl Johan.

Det angår dig inte.

(*Lena kommer från vänster. Hon bär en mjölkspann.*)

Jonas.

Ja så, är det på det viset. – Ja, adjö med dig då, Karl Johan. – Men det säger jag dig, att får du den gubben till svärfar – Nej, se god kväll Lena! (*Ut till vänster nära fonden.*)

Andra scenen.

KARL JOHAN. LENA.

Lena.

Det var då ett spektakel också, att han skulle få se mig.

Karl Johan.

Vet han mer, än att du går och mjölkar i skogen?

Lena.

Nu ljuger du, Kalle. Sa' du honom inte nå'nting?

Karl Johan.

Inte ett enda ord. Han sa' själf ...

Lena.

Och du neka inte? Herre jössus! Och jag, som sprang ifrån far och mor för att få träffa dig bara en litan momang. Och nu möter han dom.

Karl Johan.

Han säger ingenting.

Lena.

Det vet du inte. Jag blir rent olycklig för far. Han slår ihjäl mig.

Karl Johan.

Du ska tala vid gubben, Lena, så ta’r han nog reson.

Lena.

Så han står där och morrar! Tror han, att jag har kommit för att gräla?

Karl Johan
(*går fram och tar henne om lifvet*).

Skynda dig då, innan gubben kommer!

Lena.

Skynda mig!

Karl Johan.

Stå inte där och sjåpa dig längre. (*Kysser henne.*)

Lena.

Är du säker på, att det var det, jag mente?

Karl Johan.

Ja, det är jag. (*Kysser henne en gång till.*)

Lena
(*sliter sig lös*).

Stopp nu! Annars får de se oss. Hvad det ändå är tyst och bra här i skogen. (*Sätter sig på marken.*)

Karl Johan
(*sätter sig bredvid henne*).

När inte gamla gubbar är ute och går, ja. Men kan du säga mig, hvarför din far och min far ska vara ovänner?

Lena.

Det är inte godt att räkna ut’et. Men ovänner har de nu varit, så länge jag kan minnas.

Karl Johan.

Det ginge ändå an, om de bara trätte, när de kommer ihop. Men de slåss också – och det så hårtapparna ryker om’et. (*Paus.*) Annars vore det då riktigt bra, om vi kunde komma ihop.

Lena
(*lugnt*).

Ja, nog vore det det.

Karl Johan.

Ja, för här går råmärket mellan din fars och mins. Torpena är nog, så att hvar för sig kan dra’ sig fram.

Lena.

Min far har då lagt undan båd’ ett och annat, det vet jag.

Karl Johan.

Det har min med, om jag ska tala om’et. Och tänk, hvad det skulle bli bra, om vi finge slå ihop torpena. Om vi talte väl vid brukspatron, så ginge han nog in på det.

Lena.

Då skulle det allt vara jag, som talte väl vid honom då.

Karl Johan.

Du?

Lena.

Ja, för så fort han kommer hem till vårt, så ta’r han mig om lifvet och kniper mig i kinderna, och så säger han –

Karl Johan.

Hvad säger han?

Lena.

»Förbannad sötunge!» säger han.

Karl Johan.

Nej, hör du, Lena.

Lena.

Hvad i allan da’r skulle det göra? Om vi kan få torpet för så litet.

Karl Johan.

Det kan nog så vara det. Men jag tycker inte om’et ändå.

Lena.

Hör nu, Karl Johan, gör mig inte galen! Vill du, att jag ska börja på och tala om Anna?

Karl Johan.

Du tror då också på allt, hvad folk pratar.

Lena.

Du vill inte kännas ve’t nu, förstås. Men jag vet allt, hvad jag vet. Och jag vet fler.

Karl Johan.

Fler?

Lena.

Vill du, att jag ska räkna upp alla dina fästemör? – Jag tror ibland, att jag är tokig, som bryr mig om dig.

Karl Johan.

Ja, man är tokig i ungdomen, heter det.

Lena.

När far och mor ändå aldrig går in på't. Det står i bibeln att man skall lyda sina föräldrar.

Karl Johan.

När de inte är allt för tokiga, ja. – Men hvad träter gubbarna om?

Lena.

Ja, det är ju om den här gärd'sgård'n, som ingen vill bygga, men bägge vill ha bygd.

Karl Johan.

Äh, det räcker inte.

Lena.

Ja, och så är det din far, som säger, att min mor tjufmjölkar era kor.

Karl Johan.

Det gör hon också.

Lena.

Har du sett det, du?

Karl Johan.

Nej, sett'et har jag inte. Men jag tror't.

Lena.

Det är vackert, att tro utan att se. Men jag vet, att min far är arg på din far, därför att era röda kor får svarta kalfvar.

Karl Johan.

Det kan inte min far rå för.

Lena.

Om du bara kunde få far din att skaffa sig en egen tjur ...

Karl Johan.

Om du kunde vänja mor din af med att tjufmjölka andras kor ...

Lena.

Ja, om du kunde lära gamla hundar att sitta ...

Karl Johan
(*lyssnar*).

Hör du Lena du, det låter, som om nå'n kom bort ifrån erat.

Lena
(*upp*).

Ett sån't elände! Tänk om de fick se mig.

Karl Johan
(*pekar på kolarkojan*).

Gå in där, så ser dig ingen.

Lena.

Dit in – jo, det vore snyggt.

Karl Johan.

Jag ska nog prata med gamlingarna, så vi blir sams.

Lena.

Ja, när sten flyter, och paddor klifver i tra'n.

(*Man hör Lars Anders' röst: Lena! Lena!*)

Karl Johan.

Stanna hos mig då! Nå'ngång ska de alltid få se oss.

Lena.

Du är tokig, Karl Johan. (*In i kojan.*)

Tredje scenen.

DE FÖRRA. LARS ANDERS. BRITA STINA komma i lifligt samtal. Låtsa ej se KARL JOHAN.

Karl Johan.

God kväll vackert.

Lars Anders
(*bistert*).

God kväll. (*Brita Stina svarar inte.*)

Karl Johan.

Det var farligt, hvad I har hastverk.

Brita Stina.

Ja, en får allt ligga i, om en ska hinna göra något innan kvällen.

Karl Johan.

Har I sett far min?

Brita Stina.

Jag har inte titta't efter honom.

Lars Anders.

Kom nu, Brita Stina.

Brita Stina.

Nej, men jag tål inte, att den där pojken står och säger mig elakheter. För han fråga efter gubben, bara för att reta mig, det vet jag.

Karl Johan.

Jag frågte inte er. Jag frågte Lars Anders.

Brita Stina.

Tål du, att han står och säger mig den ena otidigheten efter den andra. Vi vet allt, hvad vi vet för resten.

Karl Johan.

Nu ska I vara beskedliga och inte börja med det gamla igen.

Brita Stina.

Vi behöfver inte börja med något gammalt. För vi har allt nog utaf det, som är nytt. Och du behöfver inte skälla mig för gammal.

Karl Johan.

Hör nu, mor! Det har jag ju aldrig sagt –

Lars Anders.

Nej, det sa' han inte.

Brita Stina.

Sa' han inte? Jag måtte väl själf höra, hvad han sa'. (*Till Karl Johan.*) För räxten så behöfver jag inte vara mor för dig. Karolina har kallat sig för madam i alla tider, och jag måtte väl kunna vara likaså god som hon. Kom ihåg, att jag sa' det.

Karl Johan.

Det är I också. Har jag sagt annat?

Brita Stina.

Hör du, så han står och gör sig till. Men när jag tänker på, hvad jag har sett i dag, så är det så, jag inte kan hålla mig längre. (*Knyter näfven åt höger*) Det är ett fint folk de där Jan Anders. Gud straffe mig, borde de inte stämmas för tinget.

Karl Johan.

Nej, hör I, skäll I på mig, men låt far min vara i fred.

Brita Stina.

Tror du inte, jag har sett den nye svarte kalfven I har fått.

Lars Anders
(*hugger in*).

Vi mötte'n i skogen.

Karl Johan.

Nej, men hör I, ska vi nu börja på med det igen?

Lars Anders.

Han gick med den röda kon, och han var svart, hör du, svart som min egenhändiga tjur.

Karl Johan.

Han må vara så svart som faen, det rör mig inte.

Brita Stina
(*vill svara*).
Lars Anders.

Tyst du, Brita Stina! Ja så, det rör inte dig! Ja, men mig rör det.

Brita Stina.

Kan du säga mig, hur det kommer till, att era röda kor alltid får svarta kalfvar.

Karl Johan.

Jo, det kommer an på, att det inte finns någon gärdsgård. Och nu har I och far min hållit på i tio års tid och trätt om, hvem som skulle bygga den gärd'sgård'n. Och det har ni trätt om i alla dessa tio år, utan att det har bli't något af, precis som två hundar, som skäller från hvar sin hundkoja.

Brita Stina.

Tål du det, Lars Anders?

Karl Johan.

Och därför får kreaturen ränna om hvarandra, så att en får sätta märken på dem för att kunna skilja dem åt.

Min far rår inte för, att hans kor får kalfvar efter eran tjur. Men I rår för, att I mjölkar korna, hvar I träffar dem, och hvilka I träffar! Så mycket I vet det.

Brita Stina.

Säger du, att jag mjölkar far dins kor?

Karl Johan.

Ja, det säger jag. Och det står jag vid.

Brita Stina.

Men jag säger, att det är en evig osanning. Förr vill jag dö på fläcken och måtte det vara mitt sista ord, om jag nå'nsin har tagit så mycket som ett kvarter mjölk utaf erat.

Lars Anders.

Du har alltid varit oppkäftig, pojke. Men akta du dig, så inte jag ta'r och knäpper högfärden ur dig en vacker dag.

Karl Johan
(*skrattar*).
Lars Anders.

Skrattar du?

Karl Johan
(*trär händerna i byxfickorna*).

Ja, jag gör det. Men vänta I, till dess att far min ta'r undantag. Då kanske I får mig att nappas med. Och det blir värre! (*Går och sysslar med milan, försvinner långsamt i kulissen.*)

Fjärde scenen.

LARS ANDERS. BRITA STINA.

Lars Anders.

En så'n satans pojke. Hvad skulle du bråka me'n för?

Brita Stina.

Var det jag? Kan du säga, att det var jag? Det var ju du, som ville flyga på'n.

Lars Anders.

Ja, men det var du, som börja. Jag tål inte te bli arg nu längre. Jag får ondt af'et.

Brita Stina.

När jag tänker på den där kalfven – som egentligen är vår –

Lars Anders.

Tjufmjölka, sa' han!

Brita Stina.

Hör du, Lars Anders! Hur många kalfvar är det då egentligen, som de har fått efter våran tjur under de här årena?

Lars Anders.

Låt mig se – det är väl minst tio stycken.

Brita Stina.

Tio? Säg tjugu.

Lars Anders.

Femton teminstingen.

Brita Stina.

Och så bråkar han, för att jag mjölkar en ko allt emellan.

Lars Anders.

Jag undrar just, hur många kannor mjölk det går åt för att betala en kalf.

Brita Stina.

Jag säger detsamma.

Lars Anders.

Det är väl minst hundra kannor.

Brita Stina.

Då har vi mycket ogjordt Lars Anders. Nu går vi. Och hittar jag några af Jan Anders' kor i kväll, så är det jag, som mjölkar dem. Rätt ska vara rätt, hur de vänder't.

Lars Anders.

Ta' mig fan, är det inte sant. (*Ut till höger.*)

Femte scenen.

LENA. KARL JOHAN.

Lena
(*kommer ut ur kolkojan*).

Tänk, att mor min tjufmjölkar! Och hon som har svurit så heligt – (*Ropar.*) Karl Johan!

Karl Johan
(*utanför*).

Hvad är det om?

Lena.

Kom hit, vet jag, så jag får tala med dig.

Karl Johan
(*in*).

Jag var tvungen att se om milan ett tag.

Lena.

Jo, nu redde du dig bra.

Karl Johan.

Jag försökte ju tala reson vid dem.

Lena.

Reson? Skällde gjorde du. Och det som en bandhund ändå. Tror du inte, jag hörde hvart enda ord där inne? Nej, det skulle ha varit jag, som hade träffat dina föräldrar. Då skulle du ha fått se.

Karl Johan.

Hur skulle du ha gjort då?

Lena.

Jag skulle ha lagt hufvud på sned och sett så blid ut. Och så skulle jag ha sagt! God afton mor Karolina. Det är ett för vackert väder, I är ute och går i i dag, skulle jag ha sagt.

Karl Johan.

Och hvad tror du hon skulle svarat då?

Lena.

Ja, det är då riktigt sant, lilla Lena, skulle hon ha sagt. Och så skulle jag ha tagit Jan Anders i hand och sett på honom se så här – och så skulle jag ha sagt, att jag hade hört, att han fått in skörden före alla andra.

Karl Johan.

Ja, men om han då hade blängt på dig och bedt dig dra’ åt helsinge, hvad skulle du då ha svarat?

Lena.

Då skulle jag ha låtsat, som om jag ingenting hört. Och så skulle jag ha gjort mig så söt och rar i mun och frågat efter hur Karolinas katt mår. För det är det raraste, hon vet på hela jorden. Men inte skulle jag ha varit så dum som du och frågat efter far min för att reta honom.

Karl Johan.

Nå, hvad skulle du ha gjort mer då?

Lena.

Jo, se'n skulle jag ha sagt som så, att min far och min mor har alltid varit bra otäcka, emot er, skulle jag ha sagt. Men det är nu så gammalt, skulle jag ha sagt, så det bryr jag mig inte om längre. Men jag har alltid stått på eran sida. För det vet jag då, att Jan Anders det är en rejel karl, så han kan aldrig vara så svår, som far min säger, och mor Karolina, hon är då en så finurlig gumma, så det kan aldrig vara rätt, hvad mor min brukar skylla henne för.

Karl Johan.

Och hvad tror du, gubben då skulle ha sagt?

Lena.

Jo, han skulle ha slagit mig i hand och sagt: Du är en hederlig flicka, Lena! Och kunde Karl Johan få en så'n jänta te gifta sig med, då vore han väl försörjd.

Karl Johan.

Och mor min då?

Lena.

Hon skulle gråta så vackert, så hon finge ta' till kjolfliken för att torka sig i ögona, och så skulle hon säga: Gud signe dig, barn, hvad du talar grant.

Karl Johan.

Ja, det är, som jag alltid har sagt: Det är synd, att du inte har bli't opplärd till präst. För tala, det kan du.

Lena.

Ja, men det kan inte du. Och därför lät du far och mor gå ifrån dig mycket argare än de var förut. (*Lyssnar.*) Tyst, det kommer nå'n.

Karl Johan
(*tittar utåt*).

Det är far min, som klifver förut, och mor min springer efter. Det var farligt, hvad de har brådtom. De kommer hit. Nu kan du få tala vid dem, om du vill, får vi se, hvad konster du kan.

Lena.

Jössus, nej, Karl Johan, inte i dag.

Karl Johan.

Prata, det kan du. Men plocka potatis, se'n det är mörkt, det kan du inte.

Lena.

Gå du! Jag ska nog visa dig, hvad jag kan. Skynda dig bara.

Karl Johan
(*in i kojan*).

Då blir det allt sju torsdagar i en vecka.

Sjette scenen.

DE FÖRRA. JAN ANDERS. KAROLINA.

Lena
(*tar mjölkbunken, går framåt, som om hon af en händelse mötte de andra*).

Nej, se god afton. Det var rart möte.

Jan Anders.

Jo, det var rart.

Lena.

Det måtte väl vara rart att möta så godt folk.

Karolina.

Nej, nu går skammen på torra landet.

Jan Anders.

Vet du, hvad mor din höll på med, nyss när jag kom och gick genom skogen?

Karolina.

Hon är en tjufkona.

Jan Anders.

Och far din en rackargubbe.

Lena.

Vet ni då ingen lefvande skam?

(*Karl Johan tittar fram ur kolarkojan och skrattar.*)

Jan Anders.

Skam? Hon talar om skam? Ja, där godt folk är, kommer godt folk efter, plägar de säga. Och äpplet faller inte långt ifrån trädet. Här kommer jag och ska gå fram genom min egenhändiga skog, och Karolina ska gå och mjölka –

Karolina.

Ja ha. Och jag hade mjölkämbaret på armen, och gubben och jag bar sån på en stång.

Jan Anders.

Och då får jag höra en så'n underlig låt, precis som ett stönande. Och när jag tittar bort åt busken –

Karolina

(*bryter af*).

– så får vi se Bläsan, som nyss har kalfvat. Far din höll'na i horna och mor din mjölka'na så mjölken stod som ett stridregn midt i stäfvan. Och då tog jag till och skrika så mycket jag orka: Kosyta, Kosyta, Kosyta.

Jan Anders
(*likaså*).

Och kon tog ett flöj, så att horna höll på att ränna ut ögona på gubbstuten far din, och mor din, den leda käringen, dratt baklänges, så att mjölken skvalade öfver ansiktet på'na. Ja, så arg jag var, kunde jag inte annat än skratta.

Karolina.

Och de rände genom skogen som tjufvar, när länsman är efter dem. Det gjorde de.

Jan Anders.

Och hade jag haft en bössa med salt, så hade jag skjutit efter dem. Jäkeln andrumma mig, hade jag inte det.

Lena

(*som hela tiden stått och kippat efter andan, för att hon inte kunde få ett ord med*).

Du, din sjåe, skulle ha skjutit på far min!

Jan Anders.

Ja, på mor din med, om jag bara hade haft dubbelbössa.

Karolina.

Lena.

I tror inte, att jag vet, hvarför I är så arga på far min? Jo ni, jag vet det. Och jag kan tala om'et också om jag vill.

Karolina.

Hvad säger hon?

Jan Anders.

Vet du af, att du talar till gammalt folk?

Lena
(*sätter stäfvan ifrån sig*).

Minns ni, när ni var statare på herrgå'n och bodde i samma stuga som vi? Jag var inte större då än som så. Men jag minns'et ändå, som det var i går. För vi hade hvar sin drickestunna som vi skulle samsas om, och de stod i källarsvalen. Och för hvar eviga dag kom mor min och sa': Jag kan inte begripa, sa' hon, att vån dricka tar slut så fort, och deras räcker mycket längre. Minns I det? Vi åt ändå i samma kök. Och en dag hade mor min varit först ute efter dricka, och då passa hon på och fäste en knappnål under svickan till drickestunna. Ja. Och så gick I, Karolina, ut och kom tillbakers med halfstopet fullt åf dricka. Och Jan

Anders skulle ta’t till munnen. Men som han drack, så blef han så ful i syna som en kalkon. För han hade satt knappnålen i halsen. Och se’n dess har I varit som vargar efter oss. I har knuffat mig, när jag var liten, och skurit åf seldonen på hästen. I har sparkat våran katt och plockat bränsle i vår skog. I har gjort allt ondt, som finns på jorden för att äta ut oss och skämma oss inför andra människor. Och nu kommer I och ljuger ihop det här sista också. Jag vet nog, hvem som är tjufkona, och hvem som skulle ha länsman på sig, och hvem som skulle skjutas med salt. Men jag säger’t inte. För det är jag för god till. Men så mycket kan jag säga, att inte är de långt borta. Adjö. (*Ut till vänster.*)

Sjunde scenen.

DE FÖRRA. Utom LENA.

Jan Anders.

Det var dalern till käft, som det sitter på den tösen.

Karolina.

Hon är mor sin opp i dagen.

Jan Anders.

Å ja, fadern kan också, när han sätter till.

Karolina.

Inte minns hon den där historien med drickestunna. Det är en evig osanning. Det har moran satt i henne.

Jan Anders.

Ja, eller faren. Hör du, hon kalla mig för sjåe.

Karolina.

Ja, och mig för tjufkona.

Jan Anders.

Mun gick på’na, så en fick inte fram ett ord. Men hade jag’na här nu, så vet jag nog, hvad jag skulle säga’na.

Karolina.

Det där om tjufmjölkningen fick ho i alla fal i sig.

Jan Anders.

Men hvar i alla’n da’r är Karl Johan?

Karolina.

Ja, hvar är Karl Johan?

Jan Anders
(*ropar*).

Karl Johan!

Karl Johan
(*kommer ut*).

Gu' kväll!

Jan Anders.

Hvad i hela världen? Är du där?

Karl Johan.

Jag har hört alltihop. I behöfver inte tala om nå'nting.

Karolina.

Det är te ta' emot för gammalt folk.

Karl Johan.

Å ja. I var två mot en. Men jag tyckte, ho redde sig bra ändå. Henne ta'r en inte, där en släpper'na, inte.

Karolina.

Var det rätt, att hon bruka så'na ord om mor din?

Jan Anders.

Och om mig se'n?

Karl Johan.

Rätt eller inte, men bra var det.

Jan Anders.

Bra eller inte. Men se, nu ska du hjälpa mig, pojke. För Lars Anders ska den här vägen fram. Jag tänker vänta här, till han kommer. Och när han kommer, ska jag ge honom.

Karolina.

Brita Stina ska jag åta' mig ensam.

Karl Johan
(*tittar rätt fram, spottar*).

Nej, se det gör jag då rakt inte.

Jan Anders.

Gör du inte, hvad jag säger?

Karl Johan.

Inte den här gången.

Karolina.

Ska du inte hedra fader och moder?

Karl Johan.

Jag har gått och läst, så det behöfver jag inte.

Jan Anders.

Ja, vill du inte hjälpa mig, så ska jag reda mig själf.

Karl Johan
(*ut till vänster, nära fonden*).

Ja, det får I göra, som I vill och tycker.

Jan Anders.

Kom du, mor! (*De gömma sig till vänster bakom några enbuskar.*) De kan inte dröja länge.

Karolina.

Du ska bara inte slå honom, så han ta'r skada af'et.

Jan Anders.

Jag ska slå honom, så han minns'et och känner'et.

Åttonde scenen.

DE FÖRRA. LARS ANDERS. BRITA STINA

(*från höger*).

Lars Anders
(*beväpnad med en gärdsgårdsstör*).

Det var dumt, säger jag, att han skulle få si't. Då har han alltid det te prata om.

Brita Stina.

Han må prata, tills tänderna ramlar ur mun på'n. Och käringen med. Det skadar ingen.

Karolina

Akta dig, Jan Anders. Han har en påk.

Jan Anders
(*upp*).

Har I fått tvättat af er tjufmjölken än?

Brita Stina.

Jaså, I sitter där och lurar bak busken som Adam i paradiset.

Karolina
(*upp*).

Ja, vi är ute på jakt efter tjufvar.

Jan Anders.

Ja, si när en är en latrygg, så får en skaffa sig födan, så godt en kan.

Lars Anders.

Det smakte allt mums, du, den tiden när du hölls och häfde i dig ur min drickestunna.

Karolina.

Minns du, när din räliga unge sprang och skrämde hönsena till skogen för mig, så att räfven tog dem?

Brita Stina.

Den räfven var nog ingen annan än du, med ditt falska räfvatryne.

Karolina.

Allt det Gud ger, är godt, utom en elak käring, plär de säga. Och du, Lars Anders, du har allt fått veta, att du lefver.

Lars Anders.

Fan visste inte, hvad helvete var, förrän han var gift, du. Det tror jag passar på Jan Anders.

Brita Stina.

När David blef gammal, sjöng han psalmer, säger de också. Men nog minns jag, hvad du sjöng för visor förr i världen.

Jan Anders.

Det var en bra påk, du har tagit med dig, Lars Anders.

Lars Anders.

Den onde kan inte gömma klorna. Och jag såg nog, hvad du gick och tänkte på.

Jan Anders.

Men jag träffar dig nog utan påk, hvad det lider. Och då kanske jag har hunnit skaffa mig en.

Karl Johan

(*kommer tillbaka, stannar och skrattar tyst*).

Lars Anders.

Jag vill inte ge dig nu, efter jag ser, att du har tagit pojken till hjälp. Men vi träffas. Kom, Brita Stina. (*Falsk sortie.*)

Brita Stina.

Kom öfver till vårt en gång, så ska du få se, om vi inte kan sätta lus i skinnpälsen på dig. (*Ut.*)

Lars Anders
(*tillbaka*).

Tag pojken med dig, så ska vi se, om det inte kan bli ett par till öfvers åt honom också. (*Båda ut.*)

Karl Johan
(*gapskrattar*).
Jan Anders
(*förnöjd*).

Nu var de allt något till rasande.

Karl Johan.

Ja, men stryk fick de inte ändå.

Jan Anders.

Nej, inte den här gången –

Karl Johan.

Men när han ingen påk har, ja.

Karolina.

Kom, Jan Anders. Pojken håller ju med dom där utbölingarna.

Jan Anders.

Ungdomen är på det viset, nu för tiden. (*Båda ut till höger.*)

Nionde scenen.

KARL JOHAN. LENA.

Karl Johan
(*ropar efter dem*).

Den onde brasar aldrig så hett om morgon, så att det inte hinner svalna innan kvällen. (*Skrattar.*) Nu har de haft sig ett nappatag igen. Ja, det är säkert, att om inte gubben och gumman hade Lars Anderses att träta med, skulle de dö utaf ledsnad inom året. Nej, nu får man hålla sig vaken och titta till milan. Jag tror, det har redan börjat att mörka. Jonas ska väl vara här snart. (*Lägger sig ned, sjunger.*)

Mel.: Det står ett ljus i Österland. Det satt en fågel på en kvist, han sjöng om paradiset. Han sjöng om kärleks argan list och ängelen med riset. Han sjöng om Adam och hans fru, han sjunger än, han sjunger nu: Ack, om jag hade det som Adam.

Lena

(*kommer från vänster*).
Karl Johan
(*störtar häftigt fram*).

Nej, se Lena! Hvad i allan da'r! Kommer du till mig så här på kvällskvisten?

Lena.

Jag glömde mjölkspannen.

Karl Johan.

Jag trodde, du kom för att hålla mig sällskap.

Lena.

Nej, det gjorde jag då rakt inte.

Karl Johan
(*skrattar*).

Hör du Lena, du?

Lena.

Hvad är det om?

Karl Johan.

Det gick inte, som du tänkte, när du träffade far min och mor min?

Lena
(*tar spannen*).

Nej, det gjorde inte det.

Karl Johan
(*vill ta ifrån henne spannen*).

Stanna nu här hos mig, bara en liten stund.

Lena.

Här?

Karl Johan
(*lidelsefullt*).

Ja, hvad gör det? Här är det ingen, som ser oss.

Lena.

Nej, du.

Karl Johan.

Det blir månsken i kväll. Och då är det så rart här ute i skogen.

Lena.

Ja, om du så väntade, tills det blef månsken i skallen på dig, så kommer jag ändå inte.

Karl Johan.

Hvad sa' du, Lena?

Lena.

Tror du, jag bryr mig om en karl, som låter mig stå här och bli nedskälld, som om jag vore den värsta tattaretös.

Karl Johan.

Du sa' ju, att jag bara skulle låta dig hållas.

Lena
(*sätter ifrån sig spannen igen*).

Ja, men jag sa' inte, att du skulle låta dom hållas. De kom ju öfver mig både med likt och olikt. Men jag gaf dem ändå, så de minns det. Och mer ska de få, när jag träffar dem härnäst.

Karl Johan.

Nog har jag hört, att kvinnor har långt hår, men bara litet förstånd. Men aldrig hade jag ändå trott, att du skulle skylla mig för hvad far min gör dig.

Lena.

Jag vill inte ha en svärfar, som kommer och kallar mig vid öknamn, det ska jag säga dig. Och alltihop, som har varit, kommer ifrån den där otäcka käringen, mor din, och hennes usla drickestunna. Och jag vill aldrig skala potatis i lag med henne. Det kan du sätta dig på.

Karl Johan.

Nu ska du inte surra för det där, Lena! Ska vi nu skiljas som ovänner för föräldrarnas skull?

Lena.

Jaså, du menar, att jag inte ska surra? Jo du, myggan är ett litet djur. Men hon för ändå väsen, när hon kommer i örat. Och jag ska allt surra ur mig, hvad jag har att säga. För nu är jag inte god längre.

Karl Johan
(*byter om ton*).

Ja, då ångrar jag, att jag inte hjälpte min far te' klå din.

Lena.

Hvad sa' du?

Karl Johan.

Han kom här och skulle lägga sig i försåt och ville, jag skulle hjälpa honom. Men jag sa', att det ville inte jag vara med om.

Lena.

Sa' du?

Karl Johan.

Ja, det gjorde jag, Lena. Och det var för din skull.

Lena.

Far min hade allt varit karl att reda sig både för dig och far din.

Karl Johan.

Tror du det?

Lena.

Försök, nästa gång ni träffas, får vi se, om du sätter näsan i vädret efter den kalabaliken. (*Tar spannen och vill gå.*)

Karl Johan.

Ska det vara slut nu oss emellan?

Lena.

Ja, jag tänker det. För när den ena inte vill, så lär det inte bli något af med brölloppet.

Karl Johan.

Och du, som tog mig så ärligt i hand på det, att vi skulle hålla ihop in i bleka döden.

Lena.

Ja, en har händerna te ta' i hand med – och fötterna te springa ifrån hvarandra. Och nu tänker jag begagna fötterna. Var du glad, att jag inte ta'r till näfven den här gången. För då skulle det smälla. (*Ut. Månen har gått upp.*)

Tionde scenen.

KARL JOHAN (*kastar sig framstupa med ett utbrott af vild smärta.*) JONAS.

Jonas
(*möter Lena*).

Nej, se god kväll, Lena.

Karl Johan
(*för sig*).

Kvinnor och läder ska en inte köpa vid ljus.

Jonas.

God kväll, Karl Johan. Det var farligt, hvad Lena hade brådt!

Karl Johan.

Ja, hon hade visst det.

Jonas.

Har hon varit här hela tiden?

Karl Johan.

Nej – hon har gått till och ifrån.

Jonas.

I det här granna månskenet.

Karl Johan.

Håll truten på dig.

Jonas.

Är det något galet?

Karl Johan.

Nej vars – det är bara slut. Nu talar jag inte för dig hos änkan. För henne behöfver jag själf.

Jonas.

Ja, men då är det ju rakt ute med mig.

Karl Johan.

Det må vara ute, med hvem det vill. Ta' fram pluntan. För i dag kan jag ta' mig dalern förtjäna en sup.

(*Ridå.*)

——

Andra akten.

Det inre af Lars Anders stuga. Ett stort kök med ett från åskådaren något snedt perspektiv. Det är inredt i vanlig uplands- eller skärgårdsstil med liggsoffa, fällbord, trästolar, huggkubbe, brödspett i taket och så vidare. Dessutom en väggfast, gammaldags säng med förhängen. Till höger ingångsdörren, till vänster en mindre dörr, ledande till kammaren. I fonden i vänstra hörnet en stor spisel, där eld är uppgjord. I fonden fönster, hvarigenom man i aktens början ser snöyran utanför, hvilket också bör synas, så ofta någon går i den yttre dörren.

Första scenen.

(*När ridån går upp, ligger* LARS ANDERS *i sängen, gardinerna äro fördragna.* JONAS *ligger på den bäddade liggsoffan. Båda sofva.* LENA *sysslar framme vid spiseln.* BRITA STINA *kommer från höger. Hon är klädd i utekläder med schal om hufvudet och vattenok på axlarna, som hon inkommen aftager, medan hon stampar snön af fötterna.*)

Brita Stina.

Gud hjälpe mig, ligger inte bägge karslokarna och dra'r sig på blanka da'n. Det snöar därute, så en kan knappt ta' sig fram. På vägen till lad'gård'n är det så tjockt med snö, så en näppe orkar klifva där, och brunnen är öfversnöad, så en kan inte se, hvad han är gjord af. Hvad är det åt pojken? Svarar han inte?

Lena.

Han sofver, vet jag. Far, han har sofvit allt se'n midda'n, det vet I allt, och I hade knappt satt näsan utom dörr'n, förrän Jonas började snarka, som om han låge i drängkammarn.

Brita Stina.

Ja, då ska vi se, om han inte ska vakna. – Jonas. (*Tystnad.*)

Lena.

Jo pytt! sa' Pelle till kungen.

Brita Stina.

Vill du vakna, din döfnicke! (*Ruskar honom.*) Jonas!

Jonas
(*sömndrucken*).

Hvad är det om?

Brita Stina.

Jo, det är om det, att du inte ska ligga och sofva på blanka da'n, så att jag inte kan få opp så mycket som en skopa vatten en gång. Rätta dig efter det, du.

Jonas
(*sätter sig upp*).

Kan I inte ta' vatten ur sjön då?

Brita Stina.

Nej, det kan jag inte. För det är så halt på backen dit ner, så en får hasa sig utför, när en ska ner, och krypa på knäna och skjuta vattebyttera framför sig, när en ska uppför.

Jonas.

Ja, då kan I ta snö i bytta och tina opp'et vid spiseln. (*Lägger sig, vänder sig åt väggen och sofver igen.*)

Lena.

Hvad var det, jag sa’ nittinie om vår’n? Så där har han legat nu alltse’n midda’n.

Brita Stina
(*vänder sig mot sängen*).

Lata herrar har tröga drängar, säger de. Men vi ska väl se, om vi inte kan få latmasken ur kroppen på’n i alla fall. (*Ropar.*) Lars Anders!

Lena.

Då får I allt ropa två gånger.

Brita Stina
(*tar en vedklabb, som hon kastar i sängbrädet*).

Vänta mig! (*Ropar.*) Lars Anders!

Lars Anders
(*reser sig, tittar ner*).

Hvad i hundekulla är det om?

Brita Stina.

Ska du ligga där och sofva midt på blanke da’n?

Lars Anders.

Skadar det dig, om jag sofver?

Brita Stina.

Ja, det skadar mig, när inte drängen kan fås till att göra, hvad han ska, därför att han inte vånnar, hvad jag säger.

Lars Anders
(*sätter sig upp*).

Jonas?

Brita Stina.

Ja, just Jonas, han ligger ju där och sofver, som om han vore herre i huset.

Lars Anders
(*kommer ner*).

Ja, se det duger inte. För det ska vara ordning med allting.

Brita Stina.

Opp med dig, din latrygg!

Lars Anders.

Tyst du! (*Lugnt.*) Du Jonas, du! (*Högre.*) Vakna, säger jag dig.

Jonas
(*ser upp*).

Hvad är det om?

Lars Anders.

Ska du ligga och sofva som en gris i rötmåna'n? Är det skickligt det?

Jonas
(*upp*).

Jag var litet sömnig, och så la' jag mig.

Lars Anders.

Du la' dig, ja. Och så somna du. Men ser du, det skulle du inte ha gjort. Förty lättjan är alla lasters moder. Och lat oxe är icke hvilan värd. Hvad är det, han ska göra, Brita Stina?

Brita Stina.

Han ska göra väg åt mig, så jag kan komma till lad'gård'n. Och så ska han –

Lars Anders.

Ja, se det var en annan sak.

Brita Stina.

Hvasa?

Lars Anders.

Nej, si det kan'en inte begära.

Brita Stina.

Ska jag gå fram i snön, när den stiger opp till smalbena?

Lars Anders.

Ja, se inte kan man skotta snö, innan yrvädret har slutat.

Brita Stina.

Kors i alla mina da'r, så han talar, han håller med drängen emot mig.

Lars Anders.

Nehej, det gör jag inte. För han ska inte sofva ändå. Men skotta snö, me'n det yr ute, det behöfver han inte.

Brita Stina.

Det här ska du få igen, när jag lagar aftonvarden.

Lars Anders.

Rätt ska vara rätt!

Jonas.

Jag ska gå efter vatten, om I vill, mor.

Brita Stina
(*tar oket på sig igen*).

Nehej. Jag ska gå till sjön själf. Det ska jag. Och om jag kommer i och blir liggande, så kan I få ställa till med begrafning i nästa vecka. Då kanske I allt får skotta längre väg i snön än till lad'gård'n. (*Ut.*)

Andra scenen.

DE FÖRRA. Utom BRITA STINA. (*Paus först.*)

Lars Anders.

Jag tror, hon blef arger.

Lena.

Ja, vet I, det hade ho också skäl till.

Lars Anders.

För jag inte vill låta skotta midt i yrvädret?

Jonas.

Ja, det säger jag med.

Lena.

Nej, men för I inte ställer om, så en kan hämta vatten på skapligt vis nere vid sjön.

Lars Anders.

Hämtar inte båd' Petters och Träskålaboarna och Jönssons och änkan sitt vatten där nere?

Lena.

Jo, det är just, hvad de gör.

Lars Anders.

Och har de inte hållit på med det nu i så många herrans år? Och har det inte alltid gått, fast de hvarenda vinter skriker och jämrar sig, så det kan höras öfver hela skogen?

Lena.

Gå dit själf, får I se, hur det är. Där är så halt på brädden – I vet väl själf, att den är båd' brant och hög – så en kan inte gå ner. Utan då får en rent sätta sig och åka. Och se'n får en krypa på knäna och skjuta ämbarna

för sig för och komma opp.

Lars Anders.

Ja, hvad ska jag göra vid det?

Jonas.

En kan väl inte spränga bort hela åbrädden.

Lena.

Nej, men patron har ju kört dit ett helt lass med sand. Och det ligger, där det ligger. Och ingen människa kan ta' undan snön och skotta på litet sand.

Lars Anders.

Hvarför ska jag göra det? Det kan väl nå'n annan göra.

Lena.

Ja, så säger de allihop – båd änkan och Jönssons och Petter och Träskålaboarna. Och under tiden så ska alla käringarna åka utför i snön, så de bli våta in på bara bena. Men sandhögen, den ligger, där den ligger, och för hvar enda gång jag ska dit ner, tycker jag, att den ligger där och bara gör spektakel af mig.

Lars Anders.

Då kunde du ju hösa på sand själf.

Lena.

Nej, för te skotta sand, det är karlgöra. Och det befattar jag mig inte med.

Lars Anders.

Ja, se om jag gjorde't, så skulle de andra säga, att jag liksom gick och arbetade åt dem. Och det vill jag inte.

Lena.

Det är precis som med den där välsignade gärdsgård'n. Jag orkar inte höra't.

Lars Anders.

Hvad sa' du?

Lena.

Jo, ja sa' det.

Lars Anders

(*tar ett steg framåt, mumlar något obegripligt, knäpper så om sig tröjan*).

Du är något te säker i truten, du.

Lena.

Det har jag efter mor.

Lars Anders.

Men du får allt den, som kväser dig, ska du få se.

Lena.

Har ho’ fått det då?

Lars Anders

(*vill svara, gör långsamt helt om och försvinner ut i snöyran*).

Tredje scenen.

LENA. JONAS.

Jonas.

Jo, du kan sköta om gubben.

Lena.

Jag kan sköta om, hvem jag vill, ska jag säga dig.

Jonas.

Det kan allt jag med, om jag ska tala om’et.

Lena.

Då ska du allt tala om’et själf också.

Jonas.

Ja, men si, jag behöfde inte skotta snö ändå, fast moster var så påstridig. Men det var bara illmarighet utaf mig.

Lena.

Nu är den också illmarig.

Jonas.

Ja ha. Jag vet nog, att jag inte är ensam om’et. Men si, jag ville få tala litet med dig, Lena.

Lena.

Det måtte du fälle hinna med.

Jonas.

Ja, men nu var det något särskildt, jag ville tala med dig om.

Lena.

Du säger det där så konstigt, som om det vore midsommarafton.

Jonas.

Ja, se det är just det, att när kärleken kommer åt en människa, då kan det vara midsommarafton när som helst under hela året.

Lena.

Hvad pratar han?

Jonas.

Det är just, som det har varit med mig nu hela vintern.

Lena.

Ja, jag kunde väl tro. Du har gått omkring mig i flere mån'ar, alldeles som katt omkring het gröt.

Jonas.

Ja, se jag har inte kunnat komma fram med det. För det har setat alldeles som bly i bröstet på mig. Men nu står jag inte ut me't längre. (*Funderar.*) Det börja' – låt mig se – den där kvällen, när jag träffa dig hos Karl Johan bort i skogen.

Lena.

Det är inte värdt att tala om den snön, som föll i fjor.

Jonas.

Jag vet nog det. Men då trodde jag, att det skulle bli på annat vis för mig.

Lena
(*tvärt*).

Det är inte lönt, att du håller på längre. Bocken vet då åtminstone, att han har horn. Men du begriper inte så mycket, som att jag i alla fall inte vill ha dig.

Jonas.

Hvad för slag?

Lena.

Kom ihåg, hvad jag säger dig, Jonas. Den, som sitter lågt och tittar högt, ska akta sig. För annars kan han få lort i ögona.

Jonas
(*hvisslar*).
Lena.

Främmande mat smakar nog bäst. Men inte är det värdt, du kommer och försöker med mig. För det går inte.

Jonas.

Ja, men si jag mente inte dig. För jag har allt mina andra uträkningar.

Lena.

Gå då till den, du menar, och låt mig vara i fred.

Jonas.

Ja, men si ho’ vill inte ve’ mig. För nu håller ho sig till Karl Johan.

Lena
(*skrattar*).

Är det Månssons Anna du menar?

Jonas
(*nickar*).
Lena.

Hon som har haft femton kärestar, se’n gubben dog.

Jonas.

Ja, si det var, för att ho inte gifte om sig med detsamma. För änkor ska en fria till, me’n de sörjer.

Lena.

Vill du, jag ska fria för dig hos änkan?

Jonas.

Nej, det vill jag precis inte. Men si nu har hon haft så många –

Lena.

Jag begriper inte, hvart du vill hän?

Jonas.

– så att om inte hon får Karl Johan, så blir ho allt glad, om ho’ kan få mig.

Lena
(*sätter sig ned, skrattar*).

Nej, nu har jag aldrig hört på maken. Du vill ha änkan – och därför vill du –

Jonas.

Tala om dig med Karl Johan, ja, –

Lena.

– och så vill du, att vi –

Jonas.

– ska bli ett par. För då får jag änkan. Ja, det vill jag. (*Paus.*)

Lena.

Har Karl Johan bedt dig tala om det här med mig?

Jonas.

Nej, det har han precis inte. Men jag mötte'n i förra veckan.

Lena.

Sa' han något om mig då?

Jonas.

Nej, det gjorde han precis inte. Men han sa', att Jan Anders tänkte sig hit en utaf dagarna.

Lena.

Jo, då ska han allt få veta, att sommastans finns det getingar midt i vintern.

Jonas.

Ja, men han tänkte komma i alla fulla fall.

Lena
(*upp*).

Ska han vara böneman för Karl Johan?

Jonas.

Nej – det skulle han precis inte. Han ville bara tala litet med farbror om den där gamla gärd'sgård'n.

Lena.

Har han inte annat te' tala om?

Jonas.

Se, jag tror, att han har hört visan.

Lena.

Tror du det?

Jonas.

Har Lena hört den också?

Lena.

Ja, jag kan den.

Jonas.

Då skulle du sjunga den för gubben. Det skulle bestämdt göra godt.

Lena.

Ja, då skulle far min bli glad. Men det ska jag lofva dig, att får Jan Anders opp gärdsgård'n ihop med far min, då ska Karl Johan få mig, och – då ska jag själf fria för dig hos Månssons Anna.

Jonas
(*slår henne i hand*).

Ja, då blir jag båd' full och mätt, som käringen sa', när hon doppa gröten i brännvin.

Fjärde scenen.

DE FÖRRA. BRITA STINA.

Brita Stina
(*in*).

Jag fick ut Lars Anders ändå, – Jonas du!

Jonas.

Hvad vill moster?

Brita Stina.

Du ska ut och hjälpa Lars Anders med te' hugga opp vaken. Skynda dig nu! Han glor, som en hade kört öfver'n med ett pannkakslass, och han inte hade fått en enda med.

Jonas.

Ja, jag går ju.

Brita Stina.

Kvitta är god betalning, skulle jag tro.

Jonas
(*i det han går*).

Jag springer inte, fast jag vänder ryggen till. (*Brita Stina hotar honom.*) Ja, jag går ju, vet jag.

Femte scenen.

LENA. BRITA STINA. (*Under tiden har det börjat skymma*).

Brita Stina.

Ta, nu fram fotogenlampan, Lena. Här är ju så mörkt, så det är riktigt anskrämligt.

Lena.

Det är inte mycket dager vid vintertid. (*Kvinnorna syssla under det följande med att ordna sig för arbetet,*

som de sedan fortsätta med.)

Brita Stina.

Nej, det är litet långsamt, förstås. Men därför får en också lof att sätta lif i karlarna emellanåt. Ta’ nu fram noten, så börjar vi knyta igen.

Lena.

Ja, karlarna är ju rent, som de hade sömnsjuka.

Brita Stina.

Det är då väl, att de snarkar åtminstone, så blir det aldrig riktigt tyst.

Lena.

Det låter ruskigt, tycker jag. Precis som om det spöka. (*Kort paus.*)

Brita Stina.

Hvad var det, du hade te’ tala med Jonas om?

Lena.

Å, det var just ingenting.

Brita Stina.

I tog hvarandra i hand ändå, när jag kom in. Hvad var det då, ni svor på?

Lena.

Han talte om för mig, att Jan Anders ämna sig hit.

Brita Stina.

Kors i all min tid! Hvad är det du säger? Hvad vill han?

Lena.

Han ville visst tala om den där gärd’sgård’n.

Brita Stina
(*med hopbitna tänder*).

Jaså.

Lena.

Han tycker väl, det är dumt, att far och han ska vara ovänner, kan jag tänka mig.

Brita Stina.

Ja, då skulle han väl ha ställt sig på annat sätt.

Lena.

Det är väl inte värdt att tala om det för far?

Brita Stina.

Hvarför i Jössu namn då då?

Lena.

Jo, i fall han inte kommer, menar jag. Då ska han alltid ha det och tänka på.

Brita Stina.

Si så där, nu knöt jag fel också.

Lena.

Det går väl te' knyta rätt igen.

Brita Stina.

Det är den förbaskade Jan Anders, som är skulden till alltsammans. (*Kort paus.*)

Lena.

Hör I mor! Har I hört, att folk har gjort e' visa om oss?

Brita Stina.

Om oss?

Lena.

Ja.

Brita Stina.

Hur vet du det?

Lena.

Jo, jag var öfver till Petters i förra veckan. Och då hörde jag'na.

Brita Stina.

Hvem sjöng den för dig?

Lena.

Jo, det var Petters gumma, som sjöng visan. Ho' hade hört den af Månssons Anna, sa' ho'.

Brita Stina.

Den leda trollpackan! En så'n gammal utspekulerad rackarkäring! Hvad har hon te göra med oss?

Lena.

Hon sjöng den bara.

Brita Stina.

Låt dem sjunga, hvad de vill. Mig kvittar det lika.

Lena.

Men nog är det väl förargligt ändå, att vi ska vara i hvars mans mun – bara för det där grälet med Jan Anders.

Brita Stina.

Ja, allt ondt kommer då också från ett håll. Kunde jag inte tro, att den där grömma Jan Anders skulle ha en trasa med på den byken. Men låt honom bara hållas. Jag ska inte ta ett steg för te mota honom.

Lena.

Ja, men folk skrattar inte bara åt oss. De skrattar åt Jan Anders också.

Brita Stina.

Kan du den visan?

Lena.

Jag har'na oppskrifven. Vill I höra? Jag kommer nog ihåg'na utantill, tänker jag.

Brita Stina.

Skynda dig då, innan Lars Anders kommer in igen.

Lena
(*sjunger*).

Det bodde två gubbar på skogen sjung faderalla raderadirej. De voro så våta om foten, sjung faderallanlej.

För bägge gick det åt fanders – och bägge hette de Anders. –

Brita Stina.

Så'na rackare det finns.

Lena
(*sjunger*).

De gingo på lappade träskor – och trätte jämt om en gärdsgård. –

Den ena kalla de Janne – Det var den värsta i lande'. –

Brita Stina.

Det är rättvist.

Lena
(*sjunger*).

Den andra kalla de Lasse – Det var en bondebasse.

Brita Stina
(*lättad*).

Det var då inte värst farligt.

Lena.

Ja se resten törs jag rakt inte sjunga för er.

Brita Stina.

Det är väl om mig det. Sjung du! Det är ju inte du, som har hittat på't.

Lena.

Skyll er själf då. (*Sjunger.*)

Och Lasses Brita Stina – ho liknade Jans Karolina –

Brita Stina.

Nej, se det var då den värsta lögn, jag har hört i hela mitt lif.

Lena.

Ja, resten är inte så farligt. (*Sjunger.*)

När Brita mjölkade korna stod Lars och höll dem i horna –

Och den, som visan gjorde – det var Jan Anders' Karl Johan. –

(*Talar.*) Ja, det var många flere verser. Men dem kommer jag inte ihåg. Gråter I mor!

Brita Stina
(*gråtande*).

Kan jag annat än gråta, när jag ska höra så'na ord om mig själf? Jag är femtiett år fyllda, och femtitvå blir jag nästa Olsmässa, om Herren låter mig lefva intill då. Men aldrig har jag förr varit i folkemun, och aldrig har nå'n kunnat säga på mig, att jag har varit en så'n, som alla haft rättighet te spotta på. (*Upp.*) Men den där Karl Johan, som har gjort visan, den ska jag ge, när jag får tag i'n. Ja, om jag så skulle basa'n själf, så ska han få lära sig, hvad det vill säga att gå och göra mig till ett spektakel för Gud och hela världen.

Lena
(*upp.*)

Karl Johan har inte gjort den visan.

Brita Stina.

Hvad vet du om det?

Lena.

Jag tror honom inte om’et.

Brita Stina.

Fansungar kommer ur fansägg, ska jag säga dig. (*Det knackar.*) Hvem kan det vara?

Lena.

Jag ska gå och se efter, hvem det är. (*Går och öppnar dörren.*)

Sjette scenen.

DE FÖRRA. ANNA (*kommer in.*)

Anna.

Gu’ kväll.

Lena.

Gu’ kväll.

Brita Stina.

Nej, se, är Anna ute och går. Gu’ kväll och stig fram och sitt.

Anna.

Tackar. Jag är bara så snöig om fötterna.

Brita Stina.

Det skadar inte. Här ska alltid skuras. Kom och sitt här. Det är kallt ute.

Anna
(*sätter sig*).

Det är det. Och snöar gör det, som om en aldrig skulle få se solen igen.

Brita Stina.

Det är förstås ovägadt i skogen.

Anna.

Jöss ja. En får klifva i högt öfver knäna.

Lena.

Tänk, att Anna är ute och går i så’nt väder.

Anna.

En blir så led af att sitta inne. Och så tänkte jag, jag skulle höra efter, hur det var hemma hos ert.

Brita Stina.

Det var ju snällt det. Jo tack, vi har det nog bra.

Anna.

Det var ju tråkigt annars, att den där visa skulle komma ut ibland folk.

Brita Stina.

Hocka visa?

Anna.

Har I inte hört den?

Lena.

Vi har inte hört talas om'na en gång.

Anna.

Ja, så godt kan det vara. Tänk hvad folk kan ljuga ändå! Petters Katrina sad' då till mig, att ho hade sjungit na' för Lena.

Lena.

Ja, en kan ljuga mycket, när dagen är lång.

Anna.

Jo, det är säkert. (*Paus.*) Den sjunger annars alla människor.

Brita Stina.

Jaså, de gör det.

Anna.

Ja, jag sa' tvärt, att det var en skamlighet. Men se, de ska också lägga sig i allting. En kan inte ta' ett steg, förrn det är ute öfver hela socken.

Lena.

Det har nog Anna fått erfara.

Anna.

Det var en sak det. Men jag säger alltid som så! Tig själf, så tiger de andra. Och gör de inte det, så kan de göra hvilket de vill. Men I vet väl, att visan handlar om er och Jan Anders?

Brita Stina.

Det vet jag inte. Och inte vill jag vet'at heller. På tjock hundhud biter inga loppbett, säger de. Men spottar de länge på en sten, så blir han ändå våt. Och det vill jag vara fri för.

Anna.

Men att pojken skulle vara så illmarig och skrifva visan, det trodde jag inte.

Lena.

Hvilken pojke?

Anna.

Karl Johan, vet jag.

Lena.

Hur vet I, att det är han?

Anna.

Det står ju i visan.

Lena.

Inte allt som är tryckt är sant, och den här visan hon är ju bara skrifven.

Anna.

För resten har han själf sagt'et.

Stina Brita
(*mycket lugnt*).

Jag trodde I och Karl Johan var goda vänner.

Anna Månsdotter. Lena. Brita Stina.

Anna.

Hvem säger det?

Brita Stina.

Kors, det säger alla människor i hela byn. Och rätt nu är det nog ute öfver hela socknen. Ondt blir snart spordt. För det är så många, som inte har annat att göra än att ränna i stugorna och tala om'et. Vore jag som I, skulle jag skynda på och gifta mig med Karl Johan?

Anna
(*tiger ett ögonblick*).

Jag trodde, han gick på friarfötter annorstans.

Brita Stina.

Ja, vi vet inte, hvar han går. Så är det det, du har kommit hit för att ta' reda på, så lyckas det inte.

Anna
(*behärskar sig*).

Hör I, snälla rara mor Brita Stina. I har väl inte ett kvarter fotogen te låna mig. Våran har rakt tagit slut.

Brita Stina.

Nej, det har jag inte. Det är bäst, du frågar efter hos Jan Anderses Karolina. (*Paus.*)

Anna.

Jag får väl gå då. (*Paus.*) Och så får jag tacka så mycket för mig.

Brita Stina
(*nickar utan att resa sig*).

Gu' kväll.

Anna
(*mildt*).

Gu' kväll.

Lena.

Gu' kväll. (*Anna ut.*)

Sjunde scenen.

BRITA STINA. LENA.

Brita Stina.

Nu var ho len i mun, ska jag säga mig.

Lena
(*sätter sig*).

Hon är nog inte så halt, som hon linkar till, och inte så vänlig, som hon ser ut.

Brita Stina.

Hvad i allan da'r ville ho här?

Lena.

Det vet jag nog, förstås.

Brita Stina.

Vet du?

Lena.

Jag säger ingenting. Men vi får väl se.

Brita Stina
(*ser skarpt på henne*).

Hvarför ska du alltid ta' Karl Johan i försvar?

Lena
(*rycker till, blir allvarlig, paus*).

Det kan jag nog säga er mor, om I vill veta't. Det har varit väl en tid oss emellan.

Brita Stina.

Nå, du min skapare, hvad säger du?

Lena.

Jo, det var uppgjordt oss emellan, att vi skulle bli ett par. Men se'n blef vi ovänner.

Brita Stina.

När var det?

Lena.

Det var i somras.

Brita Stina.

Ja, du ska alltid ha nå'n att hänga med, när det blir sommar. Men så fort vintern kommer, så är det slut.

Lena.

Ja, men den här gången var det något annat. Och hade jag inte varit dum, så hade jag haft honom kvar än.

Brita Stina.

Den visan har jag hört förr.

Lena.

Vi vardt ovänner för eran skull för resten. Det var den kvällen, när I mötte Jan Anders i skogen. Och då gjorde jag slut med honom. Men ni må tro mig eller inte – se'n den kvällen har jag aldrig haft någon ro. Jag är rent olycklig. (*Gråter.*)

Brita Stina.

Vore han något att stå efter, så hade han kommit och gjort det godt igen.

Lena.

Det är just för att han inte gjort det, som jag tycker om'en. Alla andra har bara lydt mig och krupit för mig och tiggt och bedt. Men han hade annat lag. När det var slut, så var det slut. Och se'n har han inte tittat åt mig. Och nu tänker jag bara på honom både natt och dag.

Brita Stina.

Du får alltid nå'n annan. Har pojken inte jungfrur, så dansar han med madamer. Och flickorna är inte en smul olika i det kapitlet.

Lena.

För resten hade far min aldrig velat ha’ Jan Anders’ pojke till måg.

Brita Stina.

Hade I blifvit fästfolk, hade väl gubbarna fått förlikas – och gummorna med. Ja, ser du, så var det *då.* Men *nu* går det inte längre. För det är nog den pojkdrummeln, som har skrifvit visan, det tror jag. – Nej, men jag tror garnet är rakt slut. Jag får gå opp på vind efter nytt. (*Går öfver golfvet.*) Se efter Lars Anders, om han kommer in, så han inte super igen. (*Ut till höger.*)

Lena
(*ensam*).

Nej, nej. Det blir nog inte annorledsare. Jag får nog gå här och sörja. Men det är många, som har sörjt i världen före mig. Och bara man kan ta’ sorgerna lätt, så känns de inte så tunga. (*Sjunger en gammal visa.*)

Det var en lördagsafton, jag satt och vänta dig :||: Du lofva mig att komma lululiluli komma, men kom dock ej till mig :||:

Psalmboken som du gaf mig med röda permar omkring :||: Den kan du gärna få igen lululiluli få igen det gör mig ingenting :||:

Men korgen som du gaf mig, har mest förargat mig :||: Den har jag plockat sönder lululiluli sönder och kastat efter dig :||:

Åttonde scenen.

LENA. KARL JOHAN. Sedan JONAS.

Karl Johan
(*in försiktigt*).

Lena! Lena!

Lena
(*upp*).

Å, herre Jössus!

Karl Johan.

Tyst! Skrik inte! Jag har stått här ute i snön och väntat. För jag ville få tala med dig.

Lena.

Gå din väg! Mor kommer strax!

Karl Johan.

Ho är oppe på vind. Och far din är inne i ladgård’n. Jag har ställt Jonas på vakt, så att ingen ska störa oss.

Lena.

Hvad är det du vill då?

Karl Johan.

Ja – det är väl inte värdt te tala om det där gamla inte.

Lena.

Nej. Det är inte godt te äta pannkaka, när en ingen har.

Karl Johan.

Det är inte det, nej. Och kärleken kommer, och kärleken går – för somliga. Jag ville bara tala om för dig, att far min kommer hit i dag.

Lena.

Hvad angår det mig?

Karl Johan.

Det gör det inte förstås. Men jag ville bara be' dig, att du skulle försöka och tala vid mor din, så att hon hindrar dem från att skiljas som ovänner nu igen.

Lena.

Hvad skulle det göra då?

Karl Johan.

Jo, se far min är gammal, och han ta'r väl en dag undantag utaf mig.

Lena.

Är det uppgjordt det?

Karl Johan.

Talt om'et har vi i alla fall. Och då ville jag inte, att vi skulle ha't grannar emellan, som vi nu har haft'et.

Lena.

Är det alltihop det?

Karl Johan.

Ja, jag vet inget mer. Men vill du göra det, så säger jag tack.

Lena.

Ja, det kan jag väl göra.

Karl Johan.

Ja, då får jag väl säga adjö då.

Lena.

Adjö. (*Karl Johan mot dörren.*) Karl Johan!

Karl Johan.

Är det något du vill?

Lena.

Ja, jag vill veta, om det är sant, att du har skrifvit den där visan.

Karl Johan.

Tror du, jag skrifver visor om far min?

Lena.

Nej – men – det där som står om *min* far, det kanske du har varit med om?

Karl Johan.

Hör du – Lena – jag vet inte – hvad du tänker om mig – men du tror väl aldrig –

Lena.

Hvad för slag?

Karl Johan.

– du vet väl –

Lena.

Hvad då?

Karl Johan.

Nej, det är bäst, jag ingenting säger.

Lena
(*blidare*).

Säg' et ändå. Kanske det nyttar.

Karl Johan.

Det har varit en långsam vinter för mig det här. Jag har velat glömma dig, Lena. Jag har gjort båd' det ena och det andra. Men det hjälper inte. Det är, som om du vore fastväxt inne i mig. Och jag begriper inte, att du kunde gå och göra slut, som du gjorde. Men det är detsamma nu. Det är som det är. (*Vill gå.*)

Lena.

Du är allt bra dum du, Karl Johan.

Karl Johan.

Jag är väl inte värre än andra.

Lena.

Jo, det är du. Du tror, att du alltid har mig, där du släpper mig. Jag rår inte för, att jag blir som rasande, när sinnet ryker på mig. Då kan jag skälla och smälla och säga ifrån både om likt och olikt. Jag kan tala tvärt emot, hvad jag tänker, och göra mig själf alldeles olycklig. Den här vintern har allt varit långsam för mig med.

Karl Johan.

Nej, men Lena!

Lena.

Jag har längtat efter dig både dag och natt. Och när du nyss kom där i dörr'n, då var jag så rädd, att du skulle börja med att säga, att du kom för att göra det godt igen.

Karl Johan.

Var du rädd för det?

Lena.

Ja, för då hade jag inte tyckt om dig så bra som nu. (*Faller honom om halsen och kysser honom.*) Så konstig är jag.

Karl Johan
(*svänger om henne*).

Ja, konstig är du. Men ingen är ändå som du.

Jonas
(*i dörren*).

Nu hör jag moster oppe på vind.

Lena.

Skynda dig, så hon inte får se dig.

Karl Johan.

Men jag vill snart se dig igen.

Lena.

Det ska Jonas få bära bud om. (*Omfamning.*)

Jonas.

Det ska gå som en dans, det. (*Karl Johan och Jonas ut.*)

Lena
(*sätter sig vid arbetet igen, sjunger*).

Och hören flickor alla, att om I har en vän, så ska ni eder vakta för att förlora den. Ty det går långt om länge lululiluli länge, förr'n ni får en ann' igen :||:

Nionde scenen.

LENA. BRITA STINA. LARS ANDERS. Sedan JAN ANDERS.

Brita Stina
(*in*).

Det var dalern, hvad det tog tid te få reda på det usla garnet. Hvem var det du talte vid?

Lena.

Jag satt ju och sjöng för mig själf.

Brita Stina
(*sätter sig*).

Förut – innan du sjöng.

Lena.

Det var Jonas. Han var bara inne ett tag. Och så gick han igen.

Lars Anders
(*från höger*).
Brita Stina.

Nå, är det väg te sjön nu?

Lars Anders.

Det är det. Men sand får hvem som vill hösa på. Jag gör'et inte. (*Går fram till skåpet.*)

Brita Stina.

Ska du supa nu igen?

Lars Anders.

Det är kallt ute. Och ondt ska med ondt botas. (*Slår i en sup.*)

Brita Stina.

Då ska du väl sofva också?

Lars Anders.

Hvad ska en göra i yrvädret? (*Lägger sig.*)

Brita Stina.

Du är en riktig kelames. Sofva klockan fyra på da'n.

Lars Anders.

Tyst, Brita Stina. (*Somnar.*)

Brita Stina.

Ja, om inte jag vore, skulle du sofva och lata dig, till dess att tarmarna lådde fast vid ryggen på dig, och uschelheta titta fram genom trasorna. (*Snarkningar.*)

Lena.

Han somna' med samma.

Brita Stina.

Ja, den konsten kan han. Och han har inte så mycket som huggit ved en gång. – Lars Anders! (*Högre.*) Lars Anders!

Lars Anders.

Hvad i hundekulla är det om?

Brita Stina.

Ska du sofva hela da'n? När jag inte har mer än några krokiga granpinnar te elda med i spiseln. Och de är så sura, så det fräser om dem, när en ska tända eld.

Lars Anders
(*tittar sig om*).

De räcker nog till i morgon. (*Somnar igen.*)

Lena
(*upp*).
Brita Stina.

Ja, så'n är han. Bara det snöar, så han har det att skylla på, så är han karl att sofva från morgon till kväll och från kväll till morgon. Om inte jag vore, skulle han inte vakna annat än vid målena, men då vaknar han lika säkert, som om han hade ett urverk i magen. Och för hvar gång äter han, som om han arbetat en hel dag.

Lena
(*framme vid fönstret*).

Nu vaknar han nog snart ändå.

Brita Stina.

Hur då då?

Lena.

Jag tycker, det är nå'n, som kommer.

Brita Stina.

Hvem är det då?

Lena.

Jag tycker, det är Jan Anders.

Brita Stina
(*upp*).

Kors i Kristinehamn! (*Ropar.*) Lars Anders!

Lena.

Ja, det är det. Nu ser jag, hur han går och knekar med knäna. Men hör I mor. Se då efter, så de inte kommer ihop sig igen.

Brita Stina.

Ska du gå då? (*Skriker.*) Lars Anders!

Lena.

Jag går in i kammarn. Jag vill inte vara med om det här samtalet.

Lars Anders.

Hvad i helvete är det om nu igen?

Brita Stina.

Opp med dig! Jan Anders kommer hit, vet jag.

Lars Anders.

Hvad hundra vill den här?

Brita Stina.

Kan jag veta det. Opp med dig, så han inte behöfver se, hur du ligger här och grisar.

Lars Anders
(*upp*).

Sätt på kaffepanna, mor, och ta' fram flaskan, så vi kan få oss en gök.

Brita Stina
(*blåser på elden*).

Nu ska jag säga, det blir lif i latmasken.

Lars Anders.

Vi ska väl åtminstone höra, hvad han vill. (*Det knackar. Han öppnar.*) Nej, se Jan Anders. God dag och välkommen.

Brita Stina.

God dag, god dag! Är I ute och går?

Jan Anders

(*kommer in.*)

God dag bägge två och guds fred i stugan.

Lars Anders.

Stig fram och sitt, Jan Anders.

Jan Anders.

Tack för det, Lars Anders. (*De taga plats.*)

Brita Stina.

Det är ett hiskeligt vargaväder.

Jan Anders.

Det är det.

Lars Anders.

Och I har inte åkit?

Jan Anders.

Nej, det har jag inte. (*Kort paus.*)

Lars Anders.

Är det väg i skogen, Jan Anders?

Jan Anders.

Nej, det är det förstås inte. Men si patron har varit ute och kört.

Lars Anders.

Hocken patron?

Jan Anders.

Patron på herrgård'n, förstås.

Lars Anders.

Å, grömmingen, har han det? Hvarför har han varit ute och kört då?

Jan Anders.

Hur ska jag kunna veta det? Vet jag, hvarför han är ute och kör? Han hade la inte annat te göra, tänker jag.

Lars Anders.

Nej, han hade väl inte det. (*Paus.*)

Brita Stina.

Det var då väl, att kaffet har stått på hela tiden. Annars hade I fått vänta länge.

Lars Anders.

Ja, det ska bli mums i den här väderleken. (*Kort paus.*)

Jan Anders.

Si för mig var det nog bra, att patron var ute. För jag fick köra efter ve'n, som låg bort i skogen.

Lars Anders.

Det var ju bra det.

Jan Anders.

Det var inte så bra heller. För vi hade frusit i två da'r, innan vi fick'en.

Lars Anders.

Det var ju illa det. Men hvarför hade I inte farit efter'n förut då?

Jan Anders.

För det var ingen väg.

Lars Anders.

Ja, men ni kunde väl skotta väg?

Jan Anders.

Nej, si det kunde vi inte.

Lars Anders.

Hvarför det då?

Jan Anders.

Jo si, för de andra bönderna hade också sin ved ute. Och di kunde ju skotta lika så väl som jag.

Lars Anders. Brita Stina. Jan Anders.

Lars Anders.

Ja, det kunde de, förstås.

Jan Anders.

Och hade jag skottat, så hade jag liksom varit dräng åt dem.

Lars Anders.

Det säger jag med. (*Kort paus.*)

Brita Stina.

Var så god, gubbar, här har I kaffet. Brännvinet får I hämta själfva.

Jan Anders.

Det var rejelt sagdt, du Lars Anders.

Lars Anders
(*hämtar flaskan*).

Det var det, Jan Anders. Och det super vi på. (*De taga hvar sin gök.*) Det är märkvärdigt, hvad potatisen smakar bra, när han är lagad på det här viset.

Jan Anders.

Det stämmer, det. (*Paus.*) Jag har kommit hit annars, för jag tänkte, vi skulle tala litet om den här gärd'sgård'n.

Lars Anders.

Jaså. Ja. Om vi skulle tala om det då.

Jan Anders.

Det ska vi göra. Men vi ska tala med reson och inte vara omedgörliga.

Lars Anders.

Ja, inte ska jag vara påstridig.

Jan Anders.

Ja, inte jag heller.

Lars Anders.

Det ta'r vi oss en gök på. (*Ny gök.*)

Jan Anders.

Och så ska vi inte bry oss om, hvad folk pratar.

Lars Anders.

Låt Jerusalem brinna, det är inte min stad.

Jan Anders.

Nej, det är det inte. (*Kort paus.*) Si det är nu den här gärd'sgård'n.

Lars Anders.

Ja, det är det.

Jan Anders.

Si, den borde byggas nu snart.

Lars Anders.

Innan våren kommer, och vi släpper ut kreaturen.

Jan Anders.

Just det ja. Se det är för sent att säga schas, när korfven är uppäten – Tänk hvad vi har haft bråk med de kritterna, som ingen har kunnat hålla reda på.

Lars Anders.

Ja, det har varit ett elände.

Jan Anders.

Si, om vi hade den gärd'sgård'n, skulle vi ha det mycket lugnare.

Lars Anders.

Det skulle vi. Och goda grannar skulle vi vara.

Jan Anders.

Vi skulle må rakt som blomma i ägg.

Lars Anders.

Och du skulle inte behöfva få kalfvar efter min tjur.

Jan Anders.

Hvad i hunsingen sa' du?

Lars Anders.

Jo, jag sa' som sanningen är.

Jan Anders.

Har mina kor fått kalfvar efter din tjur?

Lars Anders.

Ja, de har det.

Jan Anders.

Hör nu, kanske det inte är din kvinna, som har tjufmjölkat mina kor?

Brita Stina.

Det var en evig osanning.

Lars Anders.

Hör nu, Jan Anders. Vi skulle ju inte bli arga?

Jan Anders.

Ja, jag är inte arg.

Lars Anders.

Inte jag heller. Det ta’r vi oss en gök på. (*Ny gök.*) Smörja ska det till, så går det till sist.

Jan Anders.

Vi är alla smålänningar inför vår herre. (*Kort paus.*) Men si om vi skulle bygga gärd’sgård’n, så skulle vi också komma öfverens om, hur vi skulle bygga’n.

Lars Anders.

Vi ska bygga hälften hvar, det är ju klart som korfspa’.

Jan Anders.

Det är ju det, jag alltid har sagt.

Lars Anders.

Men si hälften och hälften är inte detsamma. För om nu min del ligger bort i ett stenröse, där en får böka och bända för att få ner hvar eviga stör, och din ligger på slätten, där en kan trä ner dem med bara näfven, så blir det inte rätt deladt, om vi gör lika lång sträcka hvar.

Jan Anders.

Ja, si jag kan ju inte rå för, att din del ligger i skogen.

Lars Anders.

Ja, inte jag heller egentligen.

Jan Anders.

Men virket blir ändå detsamma.

Lars Anders.

Virket. Puh! Det kan du få ta’ hos mig, om du vill.

Jan Anders.

Ja, men det vill jag inte.

Lars Anders.

Vill du inte?

Brita Stina.

Nu ska I inte bli arga.

Lars Anders.

Nej, det är rätt, Brita Stina. (*Ny gök.*)

Jan Anders.

Det håller jag med om.

Lars Anders.

Det svider det här, men det svider godt. Skål.

Jan Anders.

Skål. Och tack för det. (*Kort paus.*) Ska vi nu slå till på, att vi gör hälften hvar?

Lars Anders.

Ja. Men det ska bli på mitt sätt.

Jan Anders.

Nej, det ska bli på mitt.

Lars Anders.

Ja, men då blir det inte hälften hvar. Då har du ditt färdigt på ett par da'r. Och jag får hålla på i många veckor.

Jan Anders.

Hör du, Lars Anders, nu har jag hittat på't. Si mer än hälften vill jag inte göra. Men vill du börja på nere vid mitt, så får du gärdsla på slätten, och jag gärdslar i stenröset. Och så möts vi på halfva vägen.

Lars Anders.

Skulle jag köra ut gärdsle't ner till dig.

Jan Anders.

Jag skulle ju köra mitt också.

Lars Anders.

Nej, det ska bli' lögn. Jag arbetar på min egen mark och inte på andras.

Jan Anders.

Ska vi ta' hälften hvar då?

Lars Anders.

Ja, men det ska bli på mitt sätt.

Jan Anders.

Nej, det ska bli på mitt.

Brita Stina.

Nu ska I vara lugna, karlar.

Lars Anders
(*upp*).

Nej, nu andrumma mig, tål jag inte kallt stål länger! Här kommer du och pratar om så'nt, som du har gått på med i öfver tio år. Tror du inte, jag är en så'n karl, så jag står vid mina ord?

Jan Anders
(*upp*).

Ja, tror du inte, jag gör det, då?

Lars Anders.

Hellre än jag hålls och bygger i stenröset, så ska du få ta' mina kalfvar, tills du stryker med.

Jan Anders.

Ja, hellre än jag går och arbetar ihop med dig, ska din leda käring få tjufmjölka mina kor en gång om da'n.

Brita Stina.

Hvad säger gubbkräket?

Jan Anders.

Jo, han sa' det, du. Leda käring, sa' han. Du har alltid varit en snålvarg, Lars Anders. Men att du var så snål, så du inte var karl för att bygga en gärd'sgård, det trodde inte jag en gång.

Lars Anders.

Snål! Har jag inte bjudit dig på gök kanske? Har du inte setat och sväljt och stoppat dig full med kaffe och dopp och det goda brännvinet? Jag ska säga dig, att jag är karl för att göra gärd'sgård'n ensam, om jag vill, och bestå hvar enda bit. Men om du släpper dina kor dit, så de rakar undan så mycket som en rutten enbuske, så stämmer jag dig för tinget, det gör jag.

Jan Anders.

Jan Anders.

Det kostar såpa te tvätta en neger hvit. Och du är väl inte så helig, du heller.

Lars Anders.

Vill du tiga din treling till padda.

Jan Anders.

Hvad sa' du, din skråe.

Lars Anders.

Skråe sa du, din etterpösa, din ovetting, bullerbas, buffel, hedning, turk, tatare, illbåting, krabba och Rosinante.

Jan Anders
(*slår till honom*).

Akta dig, du pepparnos, din muffser, skåpuk, tjuf, skälm, rackarekneckt, stinbälger, satansängel, herodian och tyran.

Brita Stina.

Han kommer in hit och börjar slåss.

Jan Anders
(*vid dörren*).

Kom hem till mig, du.

Lars Anders.

Jag ska ge dig, elemenskade åkerbrukare.

Jan Anders
(*nästan ur stånd att få fram ett ord*).

Fördubblade, pietist, maximum och minimum.

(*Ut.*)

(*Slagsmålet börjar, medan gubbarna stå på hvar sin sida om bordet. Till sist har* Brita Stina *gripit till kvasten. Under slagsmålet går den sönder, så att* Lars Anders *och* Brita Stina *få hvar sin del. När* Jan Anders *nu försvinner genom dörren, är han öfvermannad. Men på äkta bondmaner sparkar han lugnt bakom sig, innan han försvinner, hvarvid* Lars Anders *kastar kvasten efter honom.*)

Lena
(*som under slutscenen stått i dörren*).

Jo, den gången fick I opp gärd’sgård’n.

Lars Anders
(*går fram och tar flaskan*).

Det är detsamma. Det grämer mig bara, att jag bjöd’n på gök. (*Han håller flaskan så att brännvinet rinner på golfvet. Brita Stina rusar fram och räddar gudslånet.*)

(*Ridå.*)

Lars Anders.

Tredje akten.

Samma sceneri som i första akten. Milan är borta, endast kolstybben kvar. Kolarkojan står oförändrad. I fonden ser man, sträckande sig ett stycke in på scenen, ett par halffärdiga gärdsgårdar, hvilka i verkligheten hafva ett mellanrum af cirka 2 alnar. Det är midsommarnatt. Genom tystnaden höras när ridån går upp de

aflägsna tonerna af handklaver och fiol.

Första scenen.

LENA och KARL JOHAN (*in, hållande hvarandra om lifvet*).

Lena.

Tyst litet!

Karl Johan.

Här ser oss ingen.

Lena.

De var midt i dansen, när vi gick vår väg.

Karl Johan.

Det är också nå'nting, som vi har dansat i natt.

Lena.

Ja, det är inte midsommarvaka mer än en gång om året.

Karl Johan.

Det är inte det, nej.

Lena.

Herre Gud, Karl Johan, hvad jag är glad. Jag är så svettig och varm, så det käns, som om det rykte af mig. (*Gnolar en melodi.*) Det går så bra att dansa efter den här.

Karl Johan.

Ja, och ingen var det, som såg oss.

Lena.

Såg du inte så Månssons Anna plirade efter oss, när vi gaf oss i väg?

Karl Johan.

Ne-ej.

Lena.

Nej, för du ser ingenting.

Karl Johan.

Det är, för jag är så opp i'et med dig, Lena.

Lena.

Ja, men jag ser ändå, förstår du. Och det är det, som gör skillna’n så stor. Just som dansen börja, och vi gnodde i väg, så fick jag se, hur hon börja’ te hviska vid Jonas och titta’ med sina talgiga ögon och ha sig på alla möjliga sätt.

Karl Johan.

Hviska’ ho vid Jonas?

Lena.

Ja, han tänker ju ta’na efter dig, vet jag. Men jag bryr mig inte om’et. Om så far min och mor min och din far och mor på köpet komme, så skulle jag inte fråga efter’t ett dugg. För i dag är det min dag. Och i dag vill jag vara glad. (*De ha satt sig. Lena håller honom om halsen.*)

Karl Johan.

Våra håller sig nog hemma vid det här laget.

Lena.

De gör så, ja. Tror du, din far har fått någon nys om den där visan?

Karl Johan
(*bjuder henne karameller*).

Jöss nej, det är ingen, som törs tala om för honom. Då skulle han kunna bli sjuker och dö.

Lena.

Det är precis som hemma hos oss. Vi är så rädda, far ska få veta om visan, så vi vet oss ingen lefvande råd. Vi vet’et allihop. Och vi ljuger, så att det är skamlöst.

Karl Johan.

Ja, det är inte roligt för gamla människor att vara te spott och spe i hela socken.

Lena.

Nej, det är väl det värsta, som kan hända. Men vet du, hvem som har kunnat skrifva’na och så skylla dig för’et på slutet.

Karl Johan.

Jag vet’et inte. Men nog har jag mina tankar.

Lena.

Hvem är det då?

Karl Johan.

Det säger jag inte.

Lena.

Det kommer väl den dag, när jag lurar’et ur dig. Men vet du, jag önskar ibland, att de rakt finge veta det. Då

kanske, det ändå blefve slag i saken.

Karl Johan.

Ja, må tro det.

Lena.

Det är min själ inte värdt att vara för släpphändt med gubbarna. Ju mer en smeker katten, dess mer sätter han svansen i vädret. (*Vänder sig om.*) Se bara på de där gärd’sgårarna! Är det mänskligt det?

Karl Johan.

Ja, det var far din, som börja.

Lena.

Vet du, Karl Johan, vi ska låta bli och kifvas om, hvem som har börjat. För då blir det hvarken början eller slut på nå’nting. Jan Anders sa’, att far min var snål. Och då rann sinnet på honom, så han bygde en gärdsgård ensam in på sin mark.

Karl Johan.

Jaha. Och så tyckte far min, att när Lars Anders hade byggt en gärdsgård, så skulle han inte vara sämre. Och så bygde han en egen gärdsgård in på sin mark.

Lena.

Jaha. Och där ligger de nu i jämte hvarandra. Det är inte mer än två alnar emellan dem. Är det inte, som om gubbarna vore utkomna från dårhuset? Och dem, som är mogna för dårhuset, dem får en lof att litet ta’ hand om.

Karl Johan. Lena.

Karl Johan.

Hvad vill du göra med dem?

Lena.

Ju äldre bocken är, dess hårdare blir hornen. Jag vet bara, att vi får skynda oss, om vi ska hinna bli gifta.

Karl Johan.

Ja ja. Det blir långsamt te vänta lifvet ur dem, förstås. Vet du, hvad de sa’ när de möttes?

Lena.

Hur möttes?

Karl Johan.

Den ena byggde oppifrån och ner. Och den andra nerifrån och opp. Då skulle de ju mötas, vet jag.

Lena.

Ja så, när de byggde gärd'sgårdarna? De trätte förstås. Det var en lycka, att de inte klämde till hvarandra med yxorna. (*Paus.*) Milan är borta nu.

Karl Johan.

Ja, men kolarkojan är kvar. Där har jag setat många kvällar och tänkt på dig.

Lena.

Då när jag satt hemmave och tänkte på dig.

Karl Johan.

Om hon nu kommer, tänkte jag –

Lena

Asch!

Karl Johan.

– då skulle ho allt koka en kopp kaffe åt mig på morgonkvisten.

Lena.

Tänkte du ingenting annat?

Karl Johan.

Jo, det kan väl hända. Men vet du, hvad jag nu har gjort?

Lena.

Nu?

Karl Johan.

Jag har burit dit kaffe och socker och en tår grädde med och gömt'et åt oss till i kväll.

Lena.

Du menar la brännvin?

Karl Johan.

Det har jag i fickan. Det är åt mig. Och nu tänkte jag – om vi skulle dricka den där kaffetåren, som jag aldrig fick förriga sommarn.

Lena.

Å, hör du, Karl Johan!

Karl Johan.

Och så ska vi aldrig börja träta om gubbarna.

Lena

(*upp*).

Och aldrig ska vi gå och sura och mula.

Karl Johan
(*upp*).

Jag ska bära vatten åt dig och hugga ved.

Lena.

Ja, så’nt där pratar man på midsommarafton.

Karl Johan.

Jag ska svära så dyrt du nå’nsin vill.

Lena.

Inte tror jag’t. Men det är ändå roligt att höra. (*Jonas och Anna synas till vänster.*) Är det sant, att du har kaffe där inne? (*De närma sig kojan.*)

Karl Johan.

Ja visst, dalern har jag det.

Lena.

Den här gången ska du få kaffet utan cikoria. (*Båda ut.*)

Andra scenen.

DE FÖRRA. ANNA och JONAS.

Anna.

Såg du dom?

Jonas.

Den är klok, som inte talar om, allt hvad han ser.

Lena
(*innanför*).

Stäng dörrn. Annars brinner det inte!

Anna.

Koka kaffe, var det ja. (*Dörren stänges.*) Nej, det här det tål jag inte.

Jonas.

Tål och lid, så vinner du allting.

Anna.

Ja, nu har jag tålt dig hela da'n. Men hvad har jag vunnit på det.

Jonas.

Tycker du, att jag ser så farlig ut då?

Anna.

Vackrare kan en önska sig.

Jonas.

Hvart ska du gå?

Anna.

Ja ska gå och störa dem, ska jag. (*En lätt rök stiger upp från kojan. Anna gör en åtbörd af förvåning.*)

Jonas.

Kan du inte vänta, tills de har fått kaffet kokt teminstingen?

Anna.

Tror du, jag vill ha något med då?

Jonas.

De springer ju inte sin väg.

Anna
(*sätter sig*).

Det finns inget falskare på jorden än karlar.

Jonas.

Och kvinnfolk, ja. Har inte Karl Johan talt vid dig om mig?

Anna.

Det kan nog hända. Det kommer jag inte ihåg.

Jonas.

Det var precis, hvad han sa' om dig. Han kom inte ihåg'et, sa' han. Men jag har nu gått och tyckt om dig hela vintern. Det vet du. Och jag glömmer inte, hvad jag säger.

Anna.

Det är väl gård'n, du vill åt, kan jag tänka mig.

Jonas.

Gård'n är bra. Men det ska vara nå'n, som sköter den.

Anna.

Ja, vill du bli dräng hos mig, så säg bara ifrån! (*Upp.*)

Jonas.

Hvart ska du ta' vägen?

Anna
(*fram till kolarkojan*).

Ja, vill du titta på det, så kan du stanna.

(*Dunkar på dörren.*)

Lena
(*skriker till*).
Karl Johan.

Hvad är det för slag?

Anna.

Det är nå'n, som vill tala vid dig.

Karl Johan
(*ut*).

Ja, men jag vill inte tala vid dig.

Anna.

Du vill, att jag ska gå nu, förstås.

Karl Johan
(*gör en otålig rörelse*).
Anna.

Och du vill allt bra gärna få vara i fred med den där söta jäntan, som du springer efter.

Karl Johan.

Jag har då aldrig sprungit efter dig åtminstone.

Anna.

Nu har jag då aldrig hört på maken! Du var ju som från vettet. Och du svor så innerligt –

Karl Johan.

Lofva är lättare än hålla.

Anna.

Du skulle gifta dig med mig, sa' du. Och ...

Karl Johan.

Ja, si det är just det, som jag inte kan minnas.

Anna.

Ja, för du vill inte.

Lena
(*där inne*).

Hvem är det?

Karl Johan.

Det får du veta se'n. (*Till Anna.*) Inte är det värdt, att du står här. Det är ändå fåfängt te pipa, när ingen vill dansa.

Anna
(*gråter*).

Och det kommer du och säger åt mig! Men jag ska gå till far din och mor din. Jag ska –

Karl Johan.

Gå du. De känner dig. Och de köper dig inte. (*In igen.*)

Anna
(*gråter*).
Jonas.

Anna du!

Anna.

Är du kvar?

Jonas.

Det är fåfängt te pipa, när ingen vill dansa, sa' han. Men jag vill dansa, du.

Anna.

Ja, så är det alltid. Den ena vill. Och den andra vill inte.

Jonas.

Ja, ja. Men *om* du nu ville –

Anna.

Ja, då vore jag väl galen. Men det kan ske mycket, innan solen går opp. Och Karl Johan ska inte få den där näsvisa Lena, det ska jag bli kvinna för. Jag går till Jan Anders och talar om hela historien.

Jonas.

Det är dumt att gå dit, där en inte är välkommen.

Anna.

Det ska vi se. Jag ska ta' honom med mig, ska jag, och när jag kommer tillbakers – (*Går mot vänster.*)

Jonas.

Då har du mig kvar. Och om inte Jan Anders vill ha dig till svärdotter –

Anna.

Det blir tids nog att tala om sorgen, när den kommer. Och det är inte lönt att ha några bekymmer för ovärpta ägg. (*Ut till vänster. Lena och Karl Johan komma ut.*)

Karl Johan.

Är du ensammen, Jonas?

Jonas.

Ja, hon gick ifrån mig.

Lena.

Det var bra för henne det.

Jonas.

Du ska akta dig för svartsjuka, Lena. Det är en ond sot.

Lena
(*muntert, utan öfverdrift*).

Tror du, att jag går och blir svartsjuk på en så'n där käringtand?

Jonas.

Nå, nå, lagom!

Lena.

Ja, jag kan inte hjälpa't. Jag säger, som jag tycker. Inte är jag välle för mer än andra. Men har Karl Johan fått mig, så behöfver han då inte springa några krokvägar efter andra.

Karl Johan.

Nej, det kan du lita på, Lena.

Lena.

Lita på't gör jag inte. Men se efter dig, det ska jag. För häst, som vill flöja, hoppar snart öfver gärd'sgård'n. Och man tror inte på helgon, förr'n det sker underverk. Men vi ska nog reda oss bra här i världen. (*Till Jonas.*) Jag vill bara önska, att det vore lika säkert för dig.

Jonas.

Sköt dig själf!

Lena.

Jag ska så göra! Kom nu, Karl Johan, så vi inte möter Jan Anders på den här sidan gärd'sgård'n. (*Båda ut till vänster.*)

Jonas
(*tar upp en pipa, stoppar och tänder den*).

Jo jo, Karl Johan, får du den kvinnan, så har du, så du reder dig. Men det ska Lena ärligt ha igen. Hå hå, ja ja! Det är annars inte lätt att komma till rikedom, när man är slagen till en slant. Det är just inte nå'n midsommarvaka te skryta af, när man ska vara tvungen te se på, hur ens käresta midt för näsan på'en springer och friar till en annan. Men det går, så länge det räcker. Och se'n blir det la min tur. (*Sjunger.*)

Men var jag icke viller, ja, viller var jag nog, när jag gick sta' och fria uti fallerallera uti hopsansa och för en unger piga den gamla käringen tog.

Hon hade något penningar och äfven en revers. Se'n hade hon en ladugård uti fallerallera uti hopsansa och röda kalfvar och brokiga kor och en gammal svarter häst.

Jag ångrar nog de smulor, som jag med henne fått. Förty eljest var hon fuler uti fallerallera uti hopsansa i syna är hon guler och halsen skiner i blått.

Jag tror, att hon kan lefva ännu i många år. Och därför raska drängar, uti fallerallera uti hopsansa tag ingen käring för pengar, för jag vet, hur det går.

(*Talar.*) Ja, det kan man säga, förstås, men när man ingenting har. (*Hvisslar.*)

Tredje scenen.

JONAS. LARS ANDERS (*från vänster, nedre kulissen*).

Lars Anders.

Nej, se Jonas! Sitter du ensam här på midsommarafton?

Jonas.

När en ingen flicka har, så röker en pipa. I ska väl hit och se på ståten, kan jag tänka?

Lars Anders.

Hvilken ståt?

Jonas
(*pekar*).

Jag menar det där granna bygget där nere?

Lars Anders.

Ja, du, det tål te titta på.

Jonas
(*upp*).

Och hvad det är ledigt te klifva öfver se'n. Opp för den ena och ner för den andra. Backe opp och backe ner.

Lars Anders.

Hör du, Jonas du! Jag tror, du spekulerar på te flytta till hösten.

Jonas
(*stoppar in pipan*).

Tänkt på't har jag. För jag ska gifta mig.

Lars Anders.

Du? Med hocken då?

Jonas.

Med Månssons Anna. Det blir inte likare.

Lars Anders.

När suggan inte vill i vall, har ho många förfall, säger de. Men att du skulle bli gifter –

Jonas.

Och få gård och grund, ja, som I inte har själfver en gång. Jag minns nog, hur I har dragit in på matsmulerna och just som räknat potatisen, hvar gång jag skulle ha mig ett skrofvamål. Var jag på logen och det kom matbud, så var I så kvicker innanför dörren, för att I skulle hinna ta' supen och inte behöfva bjuda mig. Men nu är det slut med hvissla, sa' bond, skar af sig läppen. Nu är det jag, som ska ha dräng lika väl som I.

Lars Anders.

Jo, den får en rar husbonde.

Jonas.

Han ska hållas i tukt och förmaning. Han ska inte ha't bättre, än jag har haft'et själf. Det kan I lita på.

Lars Anders.

Har Månssons Anna varit så galen, så hon har gett dig ja-ord?

Jonas.

Det har hon precis inte. Men hon blir. För när ho inte kan få Jan Anderses Karl Johan, så ta'r ho mig.

Lars Anders.

Hvarför kan ho inte det då?

Jonas.

Jo, jag tror, att ho har varit liksom litet för hastig med honom. Och så ska han ju ha eran Lena, vet jag.

Lars Anders.

Hvad säger du, pojke?

Jonas.

Kors, vet inte I det?

Lars Anders.

Står du och ljuger för mig, så ska det här bli en midsommarvaka, som du ska minnas?

Jonas.

De har ju varit fästfolk snart ett helt år. Det vet hela socken.

Lars Anders
(*sätter sig ned*).
Jonas.

I ska inte ta't så hårdt.

Lars Anders.

Jan Anderses pojke.

Jonas.

Tänk, att I inte visste det! Då har I väl inte hört visa heller?

Lars Anders.

Hvasa?

Jonas.

Visa vet jag.

Lars Anders.

Hocka visa?

Jonas.

Ja, det säger jag inte. Adjö, farbror. (*Ut till vänster.*)

Fjärde scenen.

LARS ANDERS. Sedan JAN ANDERS.

Lars Anders
(*efter en funderare*).

Jan Anders är den värste illbåting, jag har känt i mitt långa lif. Men jag tror allt, att han har lagt undan ett och annat, som pojken får ta' ve'. Du skall vara din trätobroder benägen, står det. Och så ligger ägorna så

bra intill hvarandra. Och på den tiden blefvo Herodes och Pilatus goda vänner. (*Stannar och ser på gärdsgårdarna.*) Det där kunde en då lika gärna ha ogjordt.

Jan Anders

(*från höger. Stannar och skuggar med handen öfver ögonen, seende på gärdsgårdarna. Båda vända sig på en gång om och få syn på hvarandra.*)

Lars Anders
(*efter en paus*).

Nej, se god dag, Jan Anders. Är du ute och går?

Jan Anders.

Ja, jag är det.

Lars Anders.

Ska du titta på nybygget?

Jan Anders.

Du har också hitta hit, ser det ut till.

Lars Anders.

Är du ute för att se på midsommardansen?

Jan Anders.

Nej, det är jag inte.

Lars Anders.

De har majstång annars borta hos Petters (*pekar åt vänster*) och se'n tänker de dansa på logen hos Träskålaborna. (*Pekar åt höger.*)

Jan Anders.

Då ska de här förbi då?

Lars Anders.

Ja, de ska det.

Jan Anders.

Då ska de väl titta på bygget här nere också.

(*Gest åt gärdsgårdarna.*)

Lars Anders.

Ja, det kostar dem inget. (*Paus.*)

Jan Anders.

Det var allt fin fägnad, jag fick hos dig häromsistens i vintrase, du Lars Anders.

Lars Anders.

Som man kokar, får man supa. Som man bäddar på jola, får en ligga i helvetet. Och sådan synden är, måste ock näpsten vara.

Jan Anders.

Ja ja. Men trätan om mitt och ditt har skilt mången från sitt. Kom ihåg det, du. Och ett hår då och då, gör människan skallig.

Lars Anders.

Det är så ja. Men nu när gärd'sgård'n snart är oppe på båda sidor, så har vi då ingenting mer te träta om.

Jan Anders.

Ja, men när haren är flådd, så slåss hundarna om skinnet.

Lars Anders.

Vi är väl kristna människor och inga hundar.

Jan Anders.

Jo, det är sanning, det. (*Paus.*) Hör du, Lars Anders, du har visst några funderingar. Du är så milder i dag?

Lars Anders.

Jag tycker, du är inte så stor i truten, du heller. (*Paus.*)

Jan Anders.

Jo, si nu är det så, att jag tänker ta' undantag.

Lars Anders.

Ja, se jag har ju ingen te ge' undantag åt. Men då har väl Karl Johan andra funderingar?

Jan Anders.

Det har han inte sagt något om.

Lars Anders.

Ja så, jag tänkte bara det.

Jan Anders.

Nej, men gammal räf går gärna i gammal glugg. Och jag tänkte nu, jag skulle inte behöfva flytta från torpet, förrän de ska ha' mig på kyrkgård'n.

Lars Anders.

Ja, se det är jag inte emot om.

Jan Anders.

Hvad sa' du?

Lars Anders.

Det vill jag gärna, att vi skulle vara sams för de årena, som är kvar, sa' jag.

Jan Anders.

Se jag gick ut för att se på den där gärd'sgård'n.

Lars Anders.

Och jag gick ut för jag skulle titta på min.

Jan Anders.

Se, min son vill inte ha' torpet, om de båda två ska stå kvar. Han säger, att folk gör spektakel med dem.

Lars Anders.

Ja, se inte kan jag rifva ner min gärd'sgård.

Jan Anders.

Nej, nej! Du kan väl inte det. (*Paus.*) Hör du, Lars Anders, ska vi vara sams nu då, efter gärd'sgårdarna ändå är oppe?

Lars Anders.

Det ska vi. (*Handslag.*) Gammal hund skäller inte i onödan. Men hvad är det egenteligen, vi har grejat om i så många år?

Jan Anders.

Ja, det är inte så godt att säga.

Lars Anders.

Jag tror nu för min del, att alltihopa kommer från käringarna.

Jan Anders.

Tänka sig, att jag aldrig har kommit på det förr. Ja, visst! Det är käringarna, som har satt opp oss och retat oss och gjort oss rasande.

Lars Anders.

Jag minns när di Karolina gick och stal utåf vårat dricka.

Jan Anders.

Och jag minns, när di Brita Stina gick och tog bort äggena undan våra höns.

Lars Anders.

Ja, men det var Karolina, som börja'. För det minns jag då precis.

Jan Anders.

Nej, det var då lögn. För Brita Stina var du gifter med, innan jag hade tittat åt Karolina.

Lars Anders.

Ja, men se'n Karolina kom med, var det som eländet börja'. För ho var fullfjädrad med detsamma.

Jan Anders.

Hör du, Lars Anders, den gamla ormen sitter allt i dig ännu, och jag tål inte, att du står här och skäller på min kvinna.

Lars Anders.

Du har väl lad'gård'n full med mina kalfvar, kan jag tänka mig, fast di snart inte kan komma öfver gärd'sgård'n, nu när han blir byggd.

Jan Anders.

Ska du stå där och göra dig stinn, för att du i tio år har proppat i dig utåf min goda mjölk?

Lars Anders.

Akta dig, din gamla räf!

Jan Anders.

Räf, sa' du. Passa dig själf! (*Gubbarna äro i färd med att flyga ihop. I detsamma höres fiol, handklaver och triangel från vänster jämte röster, som närma sig.*)

Lars Anders.

Nu ska vi inte bli arga.

Jan Anders.

Nej, det är väl inte värdt, att de ser, hur vi slåss.

Lars Anders.

Det är inte värdt att de får se oss allmänt.

Jan Anders.

Nej, för då blir det bara skoj och spektakel.

Lars Anders.

Om vi skulle gå in här i kolkojan.

Jan Anders.

Du sade’t.

Lars Anders.

Men då ska vi vara tysta.

Jan Anders.

Så ingen hör oss, ja. (*Båda in.*)

Femte scenen.

DE FÖRRA. HELA DANSFÖLJET (*kommer under musik af en bondmarsch. Det är unga och gamla. Par om par.* JONAS *dansar ensam. Spelmännen gå i spetsen. Tåget går ett par gånger omkring scenen, ut och in i kulisserna. Så stanna de midt på scenen.*)

Första Bondpojken.

Om vi nu skulle titta på bygget?

Andra Bondpojken.

Ja, har ni sett ett så’nt elände.

Spelmannen.

De står där och titta fult på hvarandra precis som Lars Anders och Jan Anders. (*Skrattar.*) Ser ni, den ene gärd’sgård’n, han går i krök precis som Lars Anderses grömma näsa. (*Skrattar.*) Och den där andre han står och knekar rakt som Jan Anders gör i knäna.

Jonas.

Hör ni, pojkar och flickor? Ska vi inte ta’ oss en dans här på kolbotten, innan vi går te’ logen?

Jonas.

Alla.

Det gör vi.

Spelmannen.

Ska ni ha en scottish?

(*Man dansar scottish, hvarefter tåget åter ordnar sig och försvinner till höger under samma marsch som förut. Dansen utföres detaljeradt som en pantomim.* Lars Anders *och* Jan Anders *komma ut. De se sig omkring, sätta sig så på hvar sida midt på scenen.*)

Lars Anders.

Det var åt oss det där du, Jan Anders.

Jan Anders.

Det var så, ja.

Lars Anders.

Tänk, hvad de nu ska bli snopna, när de hör, att vi har gjort fred här midt i skogen.

Jan Anders.

Ha ha ha! Det kan de gärna ha. (*Man hör åter ljudet af ett handklaver.*)

Lars Anders.

Hvad är det där, du?

Jan Anders.

Det är väl Petters pojkar, som kommer efter till logen. (*Gubbarna dra sig undan i fonden. I detsamma höres tydligt bakom kulissen*):

Det bodde två gubbar i skogen – De voro så våta om foten, etc.

Lars Anders.

Hvad är det för e' visa?

(*Sången fortsätter*):

Den ena kalla de Janne – Han var den värsta i lanne'

Jan Anders.

Å hut i helsinge!

Två Pojkar
(*inkomma*).

När Brita mjölkade korna – stod Lars och höll dem i horna – Och den som visan gjorde – det var Jan Anders' Karl Johan.

(*Pojkarna försvinna till höger. Man hör i kulissen*):

Och den som sedan skrefna' det var Lars Anderses Lena.

Lars Anders.

Den elemenskade Jonas! Ja så, det var den visa han mente!

Jan Anders.

Hocken Jonas?

Lars Anders.

Min dräng, vet jag – den förgjordade gapakäften.

Jan Anders.

Har du hört den visa förr?

Lars Anders.

Nej, har du?

Jan Anders.

Det är din flicka, som har skrifvit opp’na.

Lars Anders.

Det är din pojke, som har gjort’na.

Jan Anders.

Är det inte möjligt, att vi ska få vara sams?

Lars Anders.

Jag säger detsamma. Vet du, hvad jag stod och tänkte på nunasse?

Jan Anders.

Nej, hur skulle jag kunna veta det?

Lars Anders.

Nej, det kunde du inte förstås. Jo, jag stod och tänkte på, att jag skulle fråga dig, om du visste om, att min flicka och din pojke är kärestafolk.

Jan Anders.

Ja, har inte jag tänkt precis detsamma?

Lars Anders.

Se, ägorna ligger ju alldeles ihop.

Jan Anders.

Och patron skulle nog låta barna få bägge torpen.

Lars Anders.

Och då skulle de re’ sig mycket bättre än med ett.

Jan Anders.

De skulle kunna ha en dräng och en piga.

Lars Anders.

Säg två drängar.

Jan Anders.

De skulle ha mjölk, så de kunde sälja i sta'n.

Lars Anders.

Den ena gård'n kunde de ha självfva.

Jan Anders.

Och den andra skulle du och jag och Brita Stina och Karolina ha till undantag.

Lars Anders.

Och du och jag kunde ta' oss en gök om kvällkvisten.

Jan Anders.

Och käringarna skulle vi hålla ordning på.

Sjette scenen.

DE FÖRRA. KARL JOHAN och LENA (*från vänster. När de få syn på gubbarna, göra de min af att vända om*).

Lars Anders.

Nej, se på den onde, där är de. Lena du!

Jan Anders.

Karl Johan, kom hit!

Lena.

Nu ska I inte vara envetna längre. Se, det är så, att –

Lars Anders.

Tig du! Vi vet nog, hur det är!

Karl Johan.

Se! Lena och jag har kommit öfverens –

Jan Anders.

Vi vet allt båd' det och mer te!

Lena.

I ser ut, så I kan skrämma folk på långa håll! Hvad i världens tid är det?

Lars Anders.

Jo, det är så, att Jan Anders och jag har kommit omsams om, att I skulle bli' ett par.

Lena.

Nej, men nu skiner sola bestämdt, fast det regnar.

Jan Anders.

Det *hade* vi kommit sams om, ja.

Lars Anders.

Se, man gör mycket för grannsämjan. Och Jan Anders är en rejel karl, som jag gärna vill ha' in i släkten.

Jan Anders.

Jag säger detsamma. Lars Anders har alltid kunnat ta' vara på sitt. Och därför har han också fått'et, som han har'et.

Lars Anders.

Och Jan Anders har varit om sig, han med. Han har hållit näfven på plogen och tungan rätt i mun. Och det är bättre än te hvasken ha ko eller so, men bara en hoper ungar, som allihop är trifna te äta.

Jan Anders.

Det har Lars Anders med. Och han har aldrig var't högfärdiger. För han har tänkt som så, att där de stora inte kommer fram, där slinker de små igenom. Och det har han stått sig på.

Lena.

Nej! Nu vet jag inte om jag ska gråta eller skratta!

Karl Johan.

Ja, inte jag heller.

Lars Anders.

Men nu kan det ändå inte bli något af med hela saken.

Jan Anders.

Nej, nu är det, som det är, i alla fall.

Lena.

Jag tror ni är förgjordade. Här står ni och är så milda i mun, som ni aldrig har sagt hvarandra ett ondt ord –

Karl Johan.

Och I vill inte låta oss gifta oss.

Jan Anders
(*till Karl Johan*).

Nej, den som visan gjorde –

det var Jan Anders Karl Johan – Har du hört det förr, du?

Lars Anders
(*talar till Lena*).

Och den, som sedan skref’na,

det var Lars Anderses Lena – Hoppfalleralla, du – käns du vid det?

Lena.

Nej, men har ho skrifvit dit något om mig också? Det visste jag inte.

Lars Anders.

Hvad säger hon?

Lena.

Jo, se jag säger, att är det inte värre än det, då ska allt Karl Johan och jag bli ett par. Månssons Anna må säga och göra, hvad ho vill!

Lars Anders.

Månssons Anna! Hvad har ho med det här och göra?

Jan Anders.

Tänker I ljuga er ifrån hela saken?

Karl Johan.

Nej, men hör nu, gubbar –

Lena
(*afbryter*).

Nej, I ska höra på mig. För nu ska I få veta sanningen. Och den som talar sanning, behöfver inte ljuga sig ifrån nå’nting. För när vi gick härifrån – vi kokte ändå kaffe inne i kolarkojan – vi tyckte, kan veta, vi skulle ha litet roligt på midsommarafton, då kommer den där otäcka Anna och bösta på dörrn. Ho har haft litet drag med Karl Johan förr i tiden. Ja, jag fäster mig inte vid det. För det är en sak, som inte angår mig.

Lars Anders.

Ja, men ho ska ju gifta sig med Jonas.

Lena.

Hon gör nog det. Men ho vill’et inte. För ho vill hellre ha Karl Johan. Och det undrar då jag inte på. Men som vi nu kommer gåendes i skogen – Karl Johan gick där ändå och höll mig om lifvet – så säger Karl Johan: Hvad i Jössu namn, Lena, sa’ han, är det där? Se Månssons Anna hade ju gått hem till Jan Anders för att ställa till sattyg, därför att jag och Karl Johan höll ihop.

Jan Anders.

Jag träffa’na inte.

Lena.

Nej, det var just det. För där satt ho på en sten, och Jonas hade fått tag i'na igen. Och ho var så arg, så hon grät. Och då säger ho till Jonas: Ja, säger ho. Det är jag, som har gjort visa, sa' hon. Och jag har satt dit, att Karl Johan och Lena har skrifvit'na. För jag tänkte alltid, att då skulle det väl vara stört omöjligt, att Lars Anders och Jan Anders skulle låta dem få sin vilja fram.

Karl Johan.

Det är dagsens sanning.

Jan Anders.

Ett så'nt åbäke.

Lars Anders.

En så'n ärans människa!

Jan Anders.

Ja, men då har de ju inte gjort'et.

Lars Anders.

Hade jag bara tag i'na.

Lena.

Hon söker ju Jan Anders, vet jag. Hon kommer nog snart hit.

Jan Anders.

Ja, då ska jag tala ett fridens ord med'na.

Lena.

Hvad var det jag sa'? Där kommer hon.

Sjunde scenen.

DE FÖRRA. JONAS. ANNA. KAROLINA.

Lars Anders.

Och Jonas har hon fått med sig! Tvi! (*Spottar.*)

Jan Anders.

Och Karolina har ho hittat hemma.

Karolina.

Jag var ute och gick ett slag på midsommarafton. Och då sa' ho –

Anna

(*vill tala*).
Jan Anders.

Vi vet, hvad vi vet!

Lars Anders.

Vi har fått reda på't nu. Du kunde gärna ha ta't Brita Stina med med detsamma.

Anna.

Ho kommer om en liten momang, bara ho har hunnit te mjölka.

Karolina.

Det är då väl, att gärd'sgård'n är i vägen den här gången.

Jan Anders.

Hör nu, Karolina! Det där skulle du inte ha sagt.

Karolina.

Hvad i allan da'r då för?

Jan Anders.

Jo för det en inte vet, ska en inte säga. Och Lars Anders och jag, vi ha känt hvarandra i så många år, så det behöfver ingen sätta ondt oss emellan.

Lars Anders
(*närmar sig Karolina*).

Ja, jag säger detsamma.

Karolina.

Sätta ondt! Kanske att det är jag –

Jan Anders.

Hemma får du skrika och bälja, så mycket du vill. Men här ska du tiga. (*Till Anna.*) Vi vet, att det är du, som har gått och skrifvit ihop den där visa om oss, du.

Lars Anders.

Och det låter vi inte sitta på oss.

Jan Anders.

Vi är hederliga karlar, bägge två.

Lars Anders.

Men ser du, du! Hvad du är, det vill jag inte tala om en gång.

Jonas.

Nej, hör I, nu vill jag med säga ett ord.

Lars Anders.

Det här angår inte dig.

Anna.

Jo, för jag gifter mig med honom, så fort vi hinner lysa.

Jonas
(*högfärdig*).

Ja, ho gör det.

Anna.

I har alltid talt ondt om mig, och varit som en granne emot mig, det har jag då aldrig hört talas om. Och det har alla människor gjort för resten. Och vill I vänta litet, så kommer hela följet hit för att se på, när solen går opp. Och då ska jag säga dem också, hvad jag tänker. För nu har jag den, som kan försvara mig.

Åttonde scenen.

DE FÖRRA. BRITA STINA.

Brita Stina.

Hvad i allan da'r är det, som påstår?

Anna.

Ja, I har också alltid varit som en varg emot mig. Minns ni, när jag kom den där kvällen och ville låna ett kvarter fotogen af er? Minns I, hvad I då svarade? I hade ingen, sa' I. Fast en vet att den oppnosiga Lena aldrig ids tända eld i spiseln, utan te hösa fotogen öfver hvartenda vedträ.

Lena.

Nej, hör du –

Brita Stina.

Hvad vill ho mig? (*Man hör handklaver o. s. v. till höger.*)

Jonas.

Kom nu, Anna, vet jag. Det kommer ju folk.

Anna.

Skäms du för mig då? Men jag säger dig, Karl Johan: akta dig för den kvinna, du får. För ho ger dig inga glada dagar. Kom nu, Jonas. Jag tål inte te vara här längre. (*Jonas och Anna ut.*)

Nionde scenen.

DE FÖRRA. Utom JONAS och ANNA.

Brita Stina.

Det är väl du, Karolina, som har ställt till det här eländet. För det har då aldrig –

Lars Anders.

Nej, hör du, Brita Stina. Var nu tyster och hör på mig. Det var rama svartsjuka, som tala ur mun på'na. För här har blifvit annat, som du inte vet åf. Jag skäms bara, för jag hör, att halfva socken kommer hit och får se't.

Karl Johan

(*till Lena, som står med handen för ögonen*).

Bryr du dig om det där ho' sa?

Lena

(*kastar armarna om hans hals, säger med en ton midt emellan allvar och munterhet*).

Låt bli att regera, Karl Johan lilla, så slipper du stryk.

Brita Stina och KAROLINA.

Är det på det viset?

Lars Anders och JAN ANDERS.

Ja, det är det.

(*I detsamma kommer hela följet, som förut med fiol, handklaver och triangel. När de kommit fram, stanna alla och bilda grupper, uttryckande förvåning och öfverraskning*.)

Spelmannen.

Nej, men hvad i allan da'r är det?

Lars Anders
(*stiger fram*).

Jo, se det är nu liksom litet annorlunda –

Jan Anders.

Det är det, ja. (*Sorl.*)

Lars Anders.

Det är så, ser I, att I behöfver inte längre göra några visor om oss.

Jan Anders.

Och inte sjunga dem heller.

Lars Anders.

För Jan Anders och jag, vi har nu slagit vårt ihopa.

Jan Anders.

Och min pojke ska ha' Lars Anderses dotter.

Brita Stina.

Jaha. Och min dotter ska ha Karolinas pojke.

Karolina.

Fromhet fördärfvar ingen. Och därför säger jag amen.

Karl Johan.

Och nu rifver vi ner gärd'sgårdarna.

Lars Anders.

Ja se, hvad gärd'sgård'n anbelangar –

Jan Anders.

– så är det en helt annan sak –

Lena.

Ja, det är det. Och det sköter Karl Johan och jag. För det blir ändå vi, som ta'r vid torpena. Det har brukspatron lofvat mig.

Karl Johan.

Har han?

Lena.

Ja, jag talte ve'n i förriga veckan. Och har vi bara fått hvarandra, så blir allting bra. Det faller af sig själft som gamla gärd'sgårdar. Och vill I som jag, så ta'r vi oss nu en dans för att fira förlofningen!

(*En gammal dans med turer dansas. Under tiden se de gamla på.* Lars Anders *håller fridsamt* Karolina *i knäet och* Jan Anders Brita Stina. *Till sist dragas de alla fyra med i dansen.*)

(*Ridå.*)

I denna pjes förekomma några scenanvisningar, hvilka uppfunnits af respektive skådespelare och regissörer, men som jag trott mig för framtida uppförande böra bibehålla.

Förf:s anm.